

Rizikové chování v online prostoru u žáků základních škol

Bc. Sára Regináčová

Diplomová práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Sára Regináčová
Osobní číslo: H22864
Studijní program: N0111A190013 Sociální pedagogika
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Rizikové chování v online prostoru u žáků základních škol

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti rizikového chování, sextingu a kyberšikany.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ČERNÁ, Alena, 2013. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada. ISBN 9788021063747.
ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL, 2013. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press. ISBN 9788025138045.
HOLLÁ, Katarína, 2016. *Sexting a kyberšikana*. Bratislava: Iris. ISBN 9788081530616.
CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada. ISBN 9788024753263.
KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ, 2016. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online*. Praha: Grada Publishing. ISBN 9788024755953.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **11. prosince 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **19. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 11. prosince 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval(a) samostatně a použítou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 15.4.2024

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá rizikovým chováním v online prostoru u žáků druhého stupně základních škol. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje čtyři kapitoly, ve kterých definuje sexting, kyberšikanu a kybergrooming a dále vymezuje pojmy s nimi spojené. Popisuje aktéry a jejich motivace, rizika, dopady a právní rámce. Poslední kapitola teoretické části se zabývá prevencí sextingu, kyberšikany a kybergroomingu ze strany školy a rodiny. Praktická část obsahuje data a jejich interpretaci vycházející z kvantitativního výzkumu, realizovaného formou dotazníkového šetření. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda se žáci druhého stupně základních škol chovají rizikově v online prostoru.

Klíčová slova: sexting, kyberšikanu, kybergrooming, prevence, online, internet, základní škola

ABSTRACT

The thesis focuses on risky behavior in the online space among primary school students in second grade. The thesis consists of a theoretical and practical part. The theoretical part is divided into four chapters. It defines key terms such as sexting, cyberbullying, and cybergrooming, and explains the actors involved, their motivations, risks, impacts, and legal frameworks. The final chapter of the theoretical part discusses ways in which schools and families can prevent sexting, cyberbullying, and cybergrooming. The practical part presents data and its interpretation based on a quantitative research study conducted through a questionnaire survey. The research aims to determine whether second-grade primary school students engage in risky behavior in the online space.

Keywords: sexting, cyberbullying, cybergrooming, prevention, online, internet, primary school

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce panu doc. Mgr. Jakubovi Hladíkovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, cenné rady a trpělivost, kterou mi v průběhu psaní mé práce věnoval. Dále bych ráda poděkovala své rodině, která mi byla oporou po celou dobu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Sára Regináčová

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 SEXTING.....	12
1.1 TYPOLOGIE SEXTINGU.....	13
1.2 AKTÉŘI SEXTINGU A JEJICH MOTIVACE.....	14
1.3 RIZIKA SPOJENÁ SE SEXTINGEM.....	15
1.4 PRÁVNÍ RÁMEC SEXTINGU.....	17
2 KYBERŠIKANA.....	20
2.1 AKTÉŘI KYBERŠIKANY A JEJICH MOTIVACE.....	23
2.2 RIZIKA A DOPADY SPOJENÉ S KYBERŠIKANOU.....	27
2.3 PRÁVNÍ RÁMEC KYBERŠIKANY.....	30
3 SEZNAMOVÁNÍ SE S LIDMI ONLINE.....	32
3.1 KYBERGROOMING.....	33
3.2 PRÁVNÍ RÁMEC KYBERGROOMINGU.....	36
4 PREVENCE RIZIKOVÉ ONLINE KOMUNIKACE.....	37
4.1 MOŽNOSTI PREVENCE SEXTINGU.....	37
4.2 MOŽNOSTI PREVENCE KYBERŠIKANY.....	38
4.3 MOŽNOSTI PREVENCE KYBERGROOMINGU.....	40
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	42
5 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	43
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	43
5.2 CÍLE VÝZKUMU.....	43
5.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A FORMULACE HYPOTÉZY.....	44
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	44
5.5 VÝZKUMNÁ TECHNIKA.....	45
5.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	47
6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	48
6.1 OBLAST Č. 1 – ONLINE RIZIKA.....	48
6.2 OBLAST Č. 2 – ONLINE AGRESE A KYBERŠIKANA.....	50
6.3 OBLAST Č. 3 – SEXTING.....	51
6.4 OBLAST Č. 4 – SETKÁVÁNÍ SE S NEZNÁMÝMI LIDMI.....	53
6.5 OBLAST. 5 – KONTROLA RODIČŮ.....	54
6.6 VÝSLEDEK HYPOTÉZY.....	55

7	INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	57
	ZÁVĚR	61
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	63
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	69
	SEZNAM GRAFŮ.....	70
	SEZNAM TABULEK.....	71
	SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Za několik posledních let došlo ve společnosti k významnému rozvoji informačních a komunikačních technologií, které se staly nedílnou součástí našeho každodenního života. V současné době internet představuje nejdůležitější prostředek, pomocí kterého spolu lidé komunikují. Nejrozšířenější komunikační platformou jsou sociální sítě, které umožňují svým uživatelům komunikovat s přáteli, seznamovat se s novými lidmi, sledovat zábavná videa a na kterých mohou uživatelé také prezentovat sami sebe. Bohužel stejně jako reálný svět, tak i online svět přináší nejen pozitiva, ale také množství rizik. Je běžné, že děti aktivně využívají internetové služby, ale ne vždy se chovají v online prostoru bezpečně. Je potřeba dětem pomáhat orientovat se v online prostoru a chránit je před možnými riziky, které s užíváním internetu souvisí. Diplomová práce se zabývá především pojmy jako kyberšikana, sexting, kybergrooming, které autoři Kopecký, Szotkowski a Gibadulin (2014) zařazují mezi nejrizikovější chování v online prostředí.

Diplomová práce se věnuje rizikovému chování v online prostoru u žáků základních škol. Skládá se z teoretické a praktické části. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá pojmem sexting, který je považován za jednu z forem sexuálního rizikového chování. Druhá kapitola se zaměřuje na kyberšikanu a její oběti a aktéry. Třetí kapitola se věnuje charakteristikám kybergroomingu a jeho jednotlivým fázím, obětem a pachatelům. Čtvrtá kapitola je zaměřena na možnosti prevence sextingu, kyberšikany a kybergroomingu.

Praktická část diplomové práce je provedena formou kvantitativního výzkumu. Výzkumný soubor tvoří chlapci a dívky 2. stupně základních škol. Cílem práce je zjistit, zda se rizikové chování v online prostoru u žáků základních škol vyskytuje, zda mají žáci osobní zkušenost se sextingem a kyberšikanou, zda se spojují s neznámými lidmi na sociálních sítích, zda komunikují s rodiči o svých činnostech na internetu a zda je rizikové chování v online prostoru častější u dívek nebo chlapců. Data jsou získána pomocí dotazníkového šetření a jsou představena v části výsledky výzkumného šetření. Poslední část práce je zaměřena na interpretaci získaných dat.

Práce přispívá k hlubšímu pochopení problematiky rizikového chování v online prostoru. Výsledky praktické části budou následně poskytnuty základním školám, ve kterých výzkumné šetření probíhalo a mohou tak výsledky využít k plánování a realizaci aktivit v rámci prevence rizikového chování v online prostoru.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SEXTING

První kapitola diplomové práce se bude zabývat pojmem sexting, který probíhá jak u dospělých, tak i u dětí a adolescentů. Budou zde zmíněné různé definice a typologie sextingu. Dále zde budou popsáni aktéři sextingu. Nejdůležitější podkapitola se zaměřuje na rizika spojené se sextingem, které mohou mít vážné dopady pro jedince, kteří jej provozují. Poslední podkapitola se zaměřuje na právní rámec sextingu, který často děti a mladiství neznají a dopouštějí se tak vážných přestupků.

Sexting je v současné době vymezen mnoha autory, jedna z prvních definic byla stanovena již v roce 2009. Streichman chápe sexting jako „*akt rozesílání nahých fotografií mezi mobilními telefony či dalšími elektronickými médii, např. internetem*“ (Szotkowski, Kopecký, Krejčí, 2013). Na českém území byla stanovena definice téhož roku, a to autorem Kopeckým (2009), podle kterého sexting znamená „*elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem*“. S. Hinduja a J. W. Patchin (2010) definují sexting jako „*odesílání nebo přijímání sexuálně explicitních nebo sexuálně sugestivních obrázků nebo videí přes mobilní telefon*“. Projekt Internetem Bezpečně, uvádí jednu z nejrozsáhlejších definic, jelikož hovoří o různých formách sextingu. Sexting je „*spojení slov sex a textování a znamená posílání textového, fotografického, audio a video obsahu se sexuálním podtextem prostřednictvím informačních a komunikačních technologií*“ (Internetem Bezpečně, 2018).

Jednoznačná definice sextingu, která by vyjadřovala podstatu aktu, jako je průběh, formy, prostředky a účastníky tohoto fenoménu neexistuje. Sexting byl všeobecně definován jako vytváření a posílání zpráv, fotografií anebo videí se sexuálním obsahem (Hollá, 2016).

Když srovnáme výše uvedené definice sextingu tak je patrné, že se jedná o podobné vyjádření, kdy je vyzdvihována sexuální povaha zpráv nebo materiálů, které jsou rozesílány prostřednictvím informačních a komunikačních technologií.

Sexting je spojený s nadměrným užíváním moderních informačních technologií, a to nejen dospělými, ale také dětmi. Sexting můžeme definovat jako sdílení intimních fotografií, videí a šíření pornografií. Provozování této aktivity má dvě úrovně. Výměna sexuálně laděných zpráv s partnerem, nebo s neznámými osobami. Sexting považujeme za jedno z nejrizikovějších chování, jelikož dopady mohou být fatální. V mnoha případech je na oběť kladen takový nátlak, který může končit sebepoškozením nebo sebevraždou (Kožišek a Písecký, 2016).

1.1 Typologie sextingu

Sexting můžeme považovat za způsob chování, kdy mladí lidé chtějí pomocí fotografií prohlubovat své vztahy. Sexting lze rozdělit do dvou větších kategorií: dobrovolný a nátlakový. Dobrovolný sexting využívají dospívající i dospělý k uspokojení sexuální představitosti a znázorňuje způsob sblížení mezi dvěma osobami, ale bez intimní blízkosti. „V rámci navázaného vztahu je pak sexting znakem lásky, intimacy, vzájemné důvěry mezi partnery. Stejně tak sexting provozují partneři, kteří jsou na nějaký čas fyzicky odloučeni a komunikují spolu zejména prostřednictvím ICT.“ (Kopecký et al., 2015) Někteří lidé používají sexting na upoutání někoho, o koho mají zájem.

1. Partnerský – konsenzuální sexting

Partnerský – konsenzuální sexting je definovaný jako forma sexuálního vyjádření a intimního komunikování mezi partnery. Lze jej považovat za normální, protože v době internetu je neoddělitelnou součástí vztahů probíhajících v reálném prostředí a v kyberprostoru. Je populární u dospělých, ale převážně se vyskytuje u dospívajících, kteří experimentují a objevují hranice své sexuální identity.

2. Nátlakový sexting

Nátlakový sexting představuje způsob obtěžování a nese vyšší riziko zneužití. Jde o nedobrovolný sexting, který je spojený s určitou mírou obtěžování nebo nátlaku. Příkladem může být nátlak chlapce, který chce po dívce zaslat intimní fotografii s argumentem, že pokud ho doopravdy miluje, tak mu fotografii pošle. Získaný materiál může následně použít pro vlastní potřeby, aniž by s tím druhý partner souhlasil. Velké riziko spojené s tímto typem sextingu je nechtěné šíření soukromých zpráv, fotografií, videí s intimním obsahem.

3. Sexting jako touha po pozornosti

Dalším typem je sexting jako touha po pozornosti. Tento typ sextingu je realizován za účelem získání pozornosti, proto dospívající lidé šíří fotografie sexuálního anebo erotického charakteru. Tak jako u nátlakového sextingu je i u tohoto typu velké riziko, že se materiál poslaný dané osobě, dostane do rukou třetí osoby, která daný materiál rozešle dále, což může způsobit velké dopady pro osobu/oběť.

4. Přitěžující sexting

Autoři Wolak a Finkelhor (2011) zmiňují ještě jednu formu sextingu, která je označována jako nonkonsenzuální. Není to pouze o šíření soukromých zpráv sexuálního a erotického charakteru, ale dochází k šikanování, vydírání, vyloučení ze školy nebo zaměstnání. Tento typ je úzce spojený s kyberšikanou, sexuálně rizikovým chováním a online rizikovým chováním. Sexuální obsah je rozesílán především z důvodu přilákání pozornosti druhých (Hollá, 2016).

1.2 Aktéři sextingu a jejich motivace

Do současné generace „Z“ patří jedinci, kteří aktivně využívají moderní elektronická zařízení a prostřednictvím vzájemně posílaných intimních fotografií hledají, zkoumají a vyjadřují svou sexualitu v online prostoru. Toto chování považují za správné a přirozené (Hollá, 2016).

D.Gordon-Messer et al. (2012) se ve svém výzkumu zaměřovali na typologii účastníků sextingu, kteří byli rozděleny do čtyř kategorií.

1. nesexteři (angl. Non-Sexters) – zde patří jedinci, kteří nedostali ani nezaslali intimní materiál;
2. odesílatelé (angl. Senders) – zde patří jedinci, kteří intimní materiál poslali, ale nikdy nedostali fotografie, texty a videa se sexuálním obsahem;
3. příjemci (angl. Receivers) – zde patří jedinci, kteří přijali, ale nikdy neposlali fotografie, texty a videa se sexuálním obsahem;
4. obousměrní sexteři (angl. Two-way Sexters) – zde patří jedinci, kteří odeslali i přijali intimní materiál.

Zmíněnou typologii účastníků sextingu doplňuje Hollá (2016) o další členění z hlediska povahy realizace sextingu.

1. agresivní sexteři – při realizaci sextingu se objevují prvky agresivního chování sloužící k poškození oběti;
2. nátlakový sexteři – jedinci využívají nátlak jako prostředek k využívání oběti;
3. konsenzuální sexteři – jedinci provozují sexting za záměrem zkoumání vlastní sexuální identity, může se také jednat o budování romantického, sexuálního nebo partnerského vztahu.

Vztah mezi sextéry je v tomto úkazu velmi specifický. Výměna intimních materiálů je úzce spjata s absolutní důvěrou z obou stran účastníků. Útočником se s velkou pravděpodobností může stát bývalí přítel nebo partner, se kterým si oběť z nějakého důvodu inkriminovaný materiál posílala (Hollá, 2016).

Existuje spousta důvodů proč mladiství provozují sexting, např. sexting umožňuje potlačit nudu, sexting může také vzniknout jako dílo sociálního tlaku a někdy se intimní materiály stávají nástroji pomsty partnerovi. Obvykle je sexting součástí milostného vztahu. Jedná se o způsob flirtování nebo vzrušení, což přechází k navození vzájemné důvěry mezi partnery. Sdílení intimních materiálů často pomáhá partnerům, kteří jsou na nějaký čas fyzicky odloučení a komunikují spolu pouze prostřednictvím informačních technologií (Kopecký a Kožíšek, 2015). Nejčastěji děti posílají své intimní fotografie a videa svým partnerům jako „dárek“, popřípadě usilují o zahnání nudy (Kopecký a Szotkowski, 2017).

Madigan a Temple (2018) poukazují na to, že společnost vnímá chlapce jako žadatele intimních fotografií a videí, přičemž dívky jejich potřebě vyhoví a stanou se tak odesílateli intimních materiálů. V jejich výzkumu však poukazují na to, že toto tvrzení je mylné, jelikož zjistili, že dívky i chlapci se zapojují do sextingových aktivit stejně. Přestože se dívky a chlapci do provozování sextingu zapojují stejně, ve srovnání s chlapci dívky uvádějí, že cítí větší tlak na sext, a také se obávají, že budou tvrdě kritizovány za sexting nebo za to, že sextují. Kdežto chlapci mohou sexting vnímat jako příležitost předvést své sociální postavení.

Proces provozování sextingu u dospívajících může být ovlivněn podněty sociálního prostředí. To znamená, že kulturní normy u vrstevníků jsou určitým faktorem pro vlastní hodnoty. Dospívající děti se snaží před svými vrstevníky prezentovat způsobem, který upoutá pozornost a sociální status. To slouží pro uspokojení neodmyslitelné potřeby náklonnosti a sebepotvrzení (Hinduja a Patchin, 2012).

1.3 Rizika spojená se sextingem

S ohledem na všudepřítomnost chytrých telefonů a nadměrným využíváním digitálních technologií ve všech věkových kategoriích by rodiče neměli být překvapeni, že adolescenti se zapojují do sextingu s jinými adolescenty. Konsensuální sexting můžeme u adolescentů považovat za normální součást sexuálního chování a vývoje digitálního věku. Zvýšená převaha tohoto sexuálního chování, především u starší mládeže, odpovídá jejich rostoucímu zájmu o sexuální zkoumání a rozvoj identity (Madigan a Temple, 2018).

Experimentující děti a mládež si často neuvědomují, že v důsledku sextingu se vystavují vysokému riziku vydírání, zneužívání a dokonce i veřejnému posměchu, když někomu zašlou nahou fotografií. Většinou si neuvědomují, že materiál, který posílají, může být v budoucnu použit proti nim (Eckertová a Dočekal, 2013). Sexting se v posledních letech stává více součástí kyberšikany, kybergroomingu, kyberstalkingu či stalkingu a dalších souvisejících jevů. Riziko při provozování sextingu vzniká především proto, že oběť pošle možným útočníkům citlivý materiál, který může být následně použit k různým formám kybernetických útoků. Tento materiál se může v kyberprostoru objevovat i několik let. Dokonce i po odstranění materiálů z určitých internetových stránek si oběť nemůže být jistá tím, že k opakovanému útoku nedojde někdy v budoucnu. Mezi další riziko sextingu patří ztráta společenské pověsti a prestiže. To může mít za následek to, že oběť má problémy např. se získáním nebo udržením zaměstnání či sociálních vztahů, v kolektivu pubescentů je pak označována za prostitutku, veřejně ponižována, urážena a napadána (Kopecký et al., 2015). Jedinec je vystaven velkému tlaku, který může vyústit k vysoké úrovni úzkosti a může vést k sebepoškozování, izolaci anebo poruchám příjmu potravy. Také u jedince může dojít k rozvoji symptomů deprese. Mladí lidé se často obávají důsledků svého činu a má to vliv na jejich spánek a soustředění se ve škole. Pokud se stane, že dospívající děti dostanou negativní odpověď na jejich poslaný materiál, může to mít negativní dopad na jejich sebevědomí a tělesnou představu. Dospívající, kteří provozují sexting, se také více zapojují do jiné rizikové sexuální aktivity, která může mít negativní dopad na jejich psychický stav. Nucení do sextingu nebo vydírání k dalšímu sextingu, může vést velkému traumatu u dospívajícího (Zwanenberg, 2019). Online komunikace umožňuje širší rozsah šíření škodlivých materiálů, a proto sexting stejně jako kyberšikana, mohou způsobit velké emoční trauma. Tyto emocionální důsledky sextingu jsou podobné jako při kyberšikaně. Osoba, která je na fotografii nahá může zažít velké duševní trápení, rozpaky, hanbu a lituje toho, že vyfotila své nahé nebo polonahé fotografie, a že je sdílela přes mobilní telefon svému příteli anebo přítelkyni (Hinduja a Patchin, 2012).

Když se dospívají děti stanou terčem sexuálního vydírání, mohou zažívat intenzivní strach anebo stud, a nemusí si uvědomovat, že mají podporu u rodičů, na kterou se mohou kdykoliv obrátit s žádostí o pomoc. Sexuální vydírání zažívají častěji chlapci, zatímco u dívek je větší pravděpodobnost, že se setkají se sexuálním napadením a jejich fotografie budou sdíleny bez jejich souhlasu, u chlapců je větší pravděpodobnost, že zažijí sexuální vydírání. Odhaduje se, že oběťmi v 91 procentech hlášených případů sexuálního vydírání jsou chlapci.

Podle zprávy Internet Watch Foundation se chlapci mylně domnívají, že jsou zapojení do vzájemné výměny sexuálních obrázků, což pak vede k sexuálnímu vydírání za účelem finančního zisku. U chlapců je méně pravděpodobné, že se svěří svým rodičům, či jiné autoritě, že jsou oběťmi sexuálního vydírání. Společenské očekávání od chlapců často spočívají v demonstraci síly a odvahy, což může způsobit problémy při otevřeném uznání anebo sdílení, když jsou zranitelní nebo v tísní (Madigan a Mori, 2023).

Na poradnu E-Bezpečí se děti často obracejí s problémy, které souvisí se sextingem, únikem intimních materiálů do online prostoru. Děti se stanou oběťmi vydírání a vyhrožování a mají strach, že když si útočníka zablokují a budou ho ignorovat, tak zveřejní jejich intimní fotografie na internet. Bohužel se jejich strach většinou naplní. Dobrovolný sexting může být pro děti vzrušující, ale nese s sebou spoustu rizik, se kterými je potřeba počítat. Problémy, se kterými se dívky i chlapci obracejí na poradnu E-Bezpečí jsou často podobné – ze začátku se seznámí s neznámým člověkem na sociálních sítích, následuje výměna běžných fotografií nebo videí a postupně se konverzace začne měnit na intimnější, až z toho vznikne sexting. Po zaslání intimního materiálu se zpravidla příjemná konverzace změní a začnou se objevovat různé typy výhrůžek. Děti jsou velmi citlivé a nechtějí se svěřit se svým problémem rodičům, jelikož se obávají jejich reakce. *„Děti, které nás kontaktují, zažívají skutečně silný stres, bývají traumatizovány, nevidí řešení svého problému, nechtějí se svěřit, v žádném případě nechtějí kontaktovat policii (proto také velká část případů není evidována a neprojevuje se v policejních statistikách), chtějí především odstranit závadný obsah a zbavit se osoby, která zneužila jejich důvěry.“* (Kopecký, 2022) Jeden z důvodů, proč děti sexting provozují je ten, že děti posílání intimních materiálů vnímají jako součást seznamování nebo vztahu. Velká část dětí si však neuvědomuje, že mohou dopustit trestného činu. Podle zákona mohou mít sex od 15 let, ale nesmí se u intimních aktivit fotit či natáčet, a to do doby, než budou plnoletí. Pokud by toto prováděly, tak se mohou dopustit šíření tzv. dětské pornografie (Kopecký, 2022).

1.4 Právní rámec sextingu

Při sextingu dochází k výměně intimních fotografií či videí nejčastěji mezi partnery, a proto jsou často opomíjená rizika, která s sebou domněle bezpečná výměna intimních materiálů přináší. Může se však stát, že po odloučení partnerů může dojít k vydírání osoby, která takový obsah zaslala. V tuto chvíli se již jedná o tzv. sextorzi, která bývá orientována na vydírání osob a přímo souvisí s trestným činem – Sexuální nátlak. Většinou to probíhá

tak, že pachatel vyláká nebo jinak získá intimní materiál, na kterém je vyobrazena oběť a následně pak pachatel požaduje obvykle vyrobení dalšího intimního materiálu (Policie ČR, © 2024)

Přestože sexting není zákonem definován jako trestní forma jednání, je však spojena s celou řadou trestních činů. Z pohledu zákona osoby starší 15 let mohou mít sex a nedopouští se tak trestného činu. Přesto platí, že se při sexu nesmí fotografovat či natáčet. Pokud by toto nebylo dodrženo, mohlo by jednání naplnit zákonné znaky trestného činu „Výroba a nakládání s dětskou pornografií“ dle ust. § 192 Trestního zákoníku (Kopecký a Szotkowski, 2019). Z pohledu Evropského parlamentu a Rady Evropy, lze za dětskou pornografii považovat: jakýkoliv materiál, který zobrazuje dítě, jež se účastní skutečného nebo předstíraného jednoznačně sexuálního jednání, nebo jakékoli zobrazení pohlavních orgánů dítěte prvotně k sexuálním účelům, a také jako jakýkoliv materiál, zobrazující osobu se vzhledem dítěte, která se účastní skutečného nebo předstíraného jednoznačně sexuálního jednání, nebo každé zobrazení pohlavních orgánů se vzhledem dítěte k prvotně sexuálním účelům, nebo také realistické obrázky dítěte, které se účastní jednoznačně sexuálního jednání, nebo realistické obrázky pohlavních orgánů dítěte k prvotně sexuálním účelům (Evropský parlament a Rada EU, 2011).

O paradoxech trestního zákoníku hovoří sexuolog Zvěřina (2017), podle kterého by do pojmu dítě neměl být zahrnován mladý člověk mladší 18 let, tedy i jedinec ve věku, kdy už spousta mladých lidí provozuje sex. Tím pádem by nelogické ustanovení, kdy osoba starší 15 let může provozovat sexuální styk, avšak se nesmí při něm natáčet nebo fotit, zaniklo. V tomto právním ukotvení naopak vidí smysl Kopecký a Szotkowski (2019), jelikož dítě ve věku 15 let je sice fyzicky zralé na to provozovat sex, avšak je diskutabilní, jak je schopno nést následky v případě sdílení jejich vlastních intimních materiálů v online prostředí. Tento paradox především chrání před psychickou újmou v tomto citlivém období.

Z hlediska trestního práva existuje celá řada trestních činů (Česko, 2009), které se sextingem ve formě fotografií či videí úzce souvisí, včetně již zmíněné Výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií (§ 192 TZ). Jmenovitě je uvádějí Kopecký a Szotkowski (2019) takto:

- Znásilnění (§ 185 TZ).
- Sexuální nátlak (§ 186 TZ).
- Pohlavní zneužití (§ 187 TZ).

- Nebezpečné pronásledování (§ 354 TZ).
- Zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 TZ).
- Účast na pornografickém představení (§ 193a TZ).
- Navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b TZ).
- Svádění k pohlavnímu styku (§ 202 TZ)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011, se také věnuje okolnostem, kdy jsou sexuální praktiky prováděné se souhlasem zúčastněných osob. Navrhuje, aby členské státy EU samy rozhodly, jak budou trestány sexuální praktiky prováděné se souhlasem zúčastněných osob mezi vrstevníky podobného věku i stupně duševního vývoje či zralosti, pokud při tomto jednání nedošlo ke zneužití. Státy si také mají rozhodovat o tom, jakým způsobem budou řešit produkci, pořizování nebo vlastnictví intimního materiálu, do kterého jsou zapojeny děti, které již dosáhly věku pohlavní dospělosti, a které souhlasí s produkcí a držením těchto materiálů výhradně pro soukromé potřeby zúčastněných osob a pokud při tomto jednání nedochází ke zneužívání (Evropský parlament a Rada EU, 2011).

2 KYBERŠIKANA

Druhá kapitola se bude věnovat pojmu kyberšikana. Budou zde zmíněny definice kyberšikany. Taky budou popsány rozdíly mezi tradiční šikanou a kyberšikanou. První podkapitola bude popisovat aktéry kyberšikany a jaká je jich motivace. Další podkapitola se bude věnovat rizikům spojených s kyberšikanou, a také dopadům, které mají negativní vliv na všechny aktéry kyberšikany. Poslední podkapitola se zaměří na právní rámec kyberšikany.

Kyberšikana je fenomén, který se začal rozvíjet spolu s novými technologiemi a s tím, jak se přístup k těmto technologiím rozšiřoval směrem k dětem a adolescentům. První případy kyberšikany se začaly objevovat od roku 2000. Ze začátku šlo o nevhodné, urážlivé, výhružné zprávy posílané přes mobilní telefon nebo přes e-mail. Postupně se kyberšikana začala rozšiřovat do různých webových stránek a sociálních sítí (Hollá, 2013).

Definice termínu kyberšikany vychází z existujících definic tzv. tradiční šikany. V českém prostředí šikanu definuje především Kolář, který šikanování definuje jako „*chování, při kterém jeden či více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.*“ (Kolář, 2011) Kolář poukazuje na to, že je důležité rozlišit termíny „šikanování“ a „škádlení“. Často totiž dochází k jejich propojování a šikanování je chybně pokládáno za pouhé škádlení. Záměrem škádlení je vzájemná legrace, radost a dobrá nálada, kdežto u šikany jde především o ublížení, zranění nebo ponížení druhého jedince (Kolář, 2011).

Kopecký (2013) popisuje kyberšikanu jako projev agrese, která se uskutečňuje vůči jedinci nebo skupině prostřednictvím informačních a komunikačních technologií a dochází k ní opakovaně, ať už ze strany útočníka nebo tzv. sekundárních útočníků. Komplexní definici uvádí Price a Dalglish (2010) „*Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických medií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto medií. Stejně jako šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí.*“ Martínek (2015) definuje kyberšikanu jako „*zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), především mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně vyvést z rovnováhy. Jedná se tedy o jednu z forem šikany.*“ Podle Černé (2013) se jedná o záměrné agresivní jednání prováděné jednotlivcem nebo skupinou se stejně závažnými dopady jako u šikany. Dále poukazuje na vzájemnou propojenost mezi kyberšikanou

a šikanou, přičemž kyberšikana je elektronickou formou nepříjemností pocházejících z reálného světa.

Častým znakem pro identifikaci kyberšikany je fakt, že oběť vnímá to, co se děje, jako nepříjemné a ubližující. Základní znaky kyberšikany Černá (2014) shrnula takto: odehrává se prostřednictvím elektronických zařízení, opakovatelnost, úmysl agresivního obsahu, mocenská nerovnováha, oběť se cítí nepříjemně. Opakovatelnost je jedním z aspektů, kdy se kyberšikana může odlišovat od tradiční šikany, a také se jedná o aspekt, který je těžce zachytitelný. U tradiční šikany si opakovatelnost můžeme představit snadno jako situaci, kdy dochází v průběhu času k více útokům ze strany agresora či skupiny agresorů, kdežto v online prostředí je opakovatelné zranění těžko rozpoznatelné, většinou jde spíše o opakování újmy, které se děje například sdílením zraňujícího obsahu. Jestliže se na sociálních sítích objeví ponižující fotka oběti, většinou dochází k dalšímu preposlání nebo sdílení fotografie, což může oběť zraňovat opakovatelně. Toto opakovatelné ponižování je způsobeno nejen samotným agresorem, ale také přihlížejícím, kteří tuto ponižující fotografii komentují, „lajkují“, sdílejí ji (Černá, 2014).

Tradiční šikana a kyberšikana mají společný cíl někomu ublížit či ubližovat, v případě tradiční šikany jde především o fyzické ublížení a u kyberšikany o psychické. Kyberšikana se může prolínat do tradiční šikany tak, že útočník si fyzické násilí nahrává na mobil. Rozdíly tradiční šikany od kyberšikany popisuje Martínek (2015):

- Anonymita útočníků – v online prostředí převážně útočníci vystupují pod přezdívkou, používají několik různých účtů a mailů a oběť tím pádem má malou šanci přijít na to, kdo na ni útočí. Tím se oběť dostává do pocitu nejistoty. Anonymita útočníkům dává pocit nepolapitelnosti a odvalu zkoušet stále drsnější způsoby útoků.
- Proměna profilu útočníků a profilu obětí – online prostředí dává jedincům pocit svobody a jisté moci, kterou v reálném prostředí často nemají. V online prostředí jde postavení ve skupině, věk, pohlaví, síla útočníka stranou a stačí, když potencionální útočník dokáže ovládat informační a komunikační technologie. Kyberšikanovat může tedy i fyzicky slabší jedinec. Útočníci často bývají jedinci, kteří tráví na internetu více času, a to především bez dohledu rodičů, kteří se velmi nezajímají o to, co jejich dítě v online prostředí dělá.

- Změna místa a času útoků – tradiční šikana většinou probíhá ve školním prostředí, popř. když jdou děti do školy, čekají na autobusové zastávce, na hřišti apod., takže lze předpokládat místa, kde k šikaně dochází. Kdežto s kyberšikanou se můžeme setkat kdekoliv a kdykoliv. Obětí kyberútoku se může stát kdokoliv pokaždé, co je připojen na internet a má zapnutý telefon. V tomto případě se nemá oběť kam schovat.
- Rozdílnost chování v online prostředí a reálným prostředím – v online prostředí nemáme jistotu, kdo se za daným profilem skrývá. Lidé zde mohou uvádět jiný věk, jiné povolání a mohou záměrně manipulovat s těmi, se kterými komunikují. V online prostředí se lidé často chovají méně opatrně, mohou být odvážnější, sebevědomější než v reálném prostředí. Často se pouštějí do věcí, které by v reálném prostředí neudělali – útočí na jiné osoby a tím se jim zvyšuje sebevědomí, vyhrožují jim nebo je vydírají, protože je menší šance na jejich dopadení. Virtuální prostředí nabourává představu, jak funguje klasická komunikace mezi lidmi, jak se vytváří mezilidské vztahy a jak se řeší problémy. Ve virtuálním prostředí je mnohem snazší se s někým seznámit, komunikovat s ním tak dlouho, jak chci a o čem chci, v případě nedorozumění komunikaci ukončit. Což může způsobit, že jedinec tento model komunikace bere za správný a tráví u online komunikace více času. Tím pádem se stává potencionálním terčem kyberšikany – přestává být ostražitý.
- Kyberšikana jako pobavení pro každého, publikum podporuje útočníka – pomluvy, ponižující fotografie či videa, zprávy se v online prostředí dají snadno a rychle rozesílat dál. Kyberšikana tak může zahrnout početné publikum. K útoku nemusí docházet opakovaně, pouze stačí, když se citlivé zprávy, fotografie či videa publikují na různých sociálních sítích, a o jejich sdílení se pak postarají jiní. Tím často vznikne početné publikum a může zvyšovat intenzitu útoku a zhoršovat jeho dopad na oběť.
- Následky kyberšikany na oběť není snadné rozpoznat – tradiční šikana je spojována s fyzickým násilím a oběť může mít např. modřiny, škrábance, roztržené oblečení apod., což u kyberšikany mizí. Oběť kyberšikany je napadána psychicky a často se tak uzavírá do sebe a nekomunikuje o problémech s okolím. Důvodů proč se jedinec nechce svěřit může být více: bojí se, stydí se, rodiče nerozumí počítačům, apod.. Oběti kyberšikany tak zůstávají na řešení problému samy, což může vést k tomu, že situaci nezvládnou.

- Kyberšikana může být způsobena neúmyslně – může být výsledkem toho, že špatně odhadneme situaci nebo reakci daného člověka. To co jeden myslí ve srandě, druhému může způsobit bolest a psychickou újmu.

Propojenost mezi tradiční šikanou a kyberšikanou je značná. Ve výzkumu, který byl realizován v Jihomoravském kraji bylo zjištěno, že je mezi oběťmi kyberšikany 71 % obětí tradiční šikany. Také výsledky výzkumu EU Kids Online naznačují, že propojenost je velká a tradiční šikana stále převažuje. Tyto fakta ukazují, že kyberšikana se fenomén, který se sice odehrává v online prostředí, ale často je propojen s „reálným“ offline světem. Kyberšikana je většinou odrazem narušených vztahů v reálném světě, které se následně projeví i v online světě (Černá, 2013).

2.1 Aktéři kyberšikany a jejich motivace

Jedinci se během dětství a dospívání začleňují do různých sociálních skupin: může se jednat o třídu, zájmový kroužek nebo kolektiv dětí bydlící v okolí. Začlenění do skupiny je pro jejich budoucí vývoj důležité, jelikož vrstevníci jsou především pro dospívající jedince velmi důležitou referenční skupinou. Tyto skupiny částečně rozvolňují původní pevné vazby na rodiče právě ve prospěch vazeb vrstevnických, což je v tomto vývojovém období běžné a žádoucí. Jedinec přirozeně touží po vysokém postavení ve skupině, jelikož chce mít spoustu přátel a příznivců. Pokud se jedinci podaří mít vysoké postavení, ostatní členové ho respektují, uznávají a má tak možnost rozhodovat o dění ve skupině. Většina dětí a dospívajících zaujímá svou pozici v kolektivu někde uprostřed, kdežto ti, co jsou velmi populární či naopak nepopulární, jsou v menšině (Černá, 2014). Méně populární jedinci ve skupině nebývají moc oblíbení a nedaří se jim zásadně podílet na dění v kolektivu. Pozice v kolektivu není však pevně stanovená a může se změnit v závislosti na chování jedince. Taková změna pozice je většinou náročná a vyžaduje hodně úsilí a někdy až krajní prostředky. Tradiční šikana či kyberšikana je charakteristická mocenskou nerovnováhou, ve které agresor získává nadřazenou pozici, alespoň nad konkrétní oběti. Proto někteří jedinci, toužící po získání vysokého postavení a moci ve skupině se uchýlí k agresi a šikaně (Černá, 2013).

Aktéry zapojené do kyberšikany dělí Černá (2014) celkem do tří skupin – agresori („pachatelé“), oběti a přihlížející. V následujících odstavcích jsou jejich profily blíže rozpracovány.

Agresorem se může stát jedinec s nižším sebevědomím, sníženými sociálními dovednostmi, bez dostatečného uznání, trpící pocity nejistoty a osamělosti. Mezi vrstevníky bývá neoblíbený a kyberšikanováním si tyto nedostatky snaží kompenzovat. Na druhou stranu se agresory stávají i děti, které jsou v kolektivu oblíbené a mají velký okruh přátel. Vyznačují se vyšším sebevědomím a sociálními dovednostmi, které dokáží využít k manipulaci s druhými. Častokrát dokáží velmi dobře posoudit chování a procesy ve skupině, odhadnout reakce ostatních a využívají to ve svůj prospěch. Agresorem se může také stát jedinec, který vykazuje problémové chování jako je záškoláctví, kouření, vandalismus apod. (Černá, 2013). Je zřejmé, že agresori jakékoliv šikany vykazují nízkou míru empatie v porovnání s ostatními dětmi. Neumějí se vcítit do oběti a chápat, co jí svým chováním způsobují. U kyberšikany tento jev vynikne ještě více, jelikož agresor svou oběť a její reakce nevidí a neodhadne, jak velkou bolest jí svým chováním mohl způsobit (Černá, 2014).

Cílem agresorů je především svou oběť zranit, vystrašit a ponížit, a to buď veřejně nebo v soukromí. Přesto v posledních letech dochází k neúmyslné kyberšikaně, kdy pachatel nemá za cíl oběti ublížit, pouze se chce pobavit na její úkor, ale bohužel postupně nad svým chováním ztratí kontrolu a dochází tak ke kyberšikaně (Kopecký, 2018).

U kyberšikany se velmi často stává, že organizátory jsou právě samotné oběti tradiční šikany, které se v kyberprostoru snaží vypořádat s tím, co zažívají v reálném světě. Oběti se chtějí pomstít svým agresorům, případně se snaží zlepšit své postavení v kolektivu, tím že oslabí pozici jiných vrstevníků. Někdy jsou tito pachatelé označováni jako oběti/agresori (bully-victim) (Kopecký, 2018).

V českém prostředí se často k odlišení jednotlivých typů agresorů využívá klasifikace, vycházející zejména z motivace agresora pro realizaci kyberšikany. Mezi základní dělení je uváděn tzv. *typ pomstychtivý anděl*, *typ bažící po moci*, *typ sprosté holky* a naposled *typ neúmyslného agresora*.

Pomstychtivý anděl se nevnímá jako agresor, naopak se vidí v roli ochránce, který vzal spravedlnost do svých rukou. Tento typ agresora se snaží bránit své přátelé, kteří se stali obětí šikany či kyberšikany. Pomstychtivý anděl podniká převážně své kroky v online prostředí sám, bez vědomí někoho jiného, a to buď na svou ochranu, anebo na ochranu blízké osoby (Hollá, 2013). Kopecký (2018) upozorňuje, že je důležité, aby si tento typ agresora uvědomil, že by neměl brát právo do svých rukou a že oplácení šikanování šikanováním celý problém jen zhoršuje.

Typ bažící po moci jsou děti, které touží především dávat ostatním najevo svou moc a autoritu a vnučovat jim svou sílu. Zde jsou převážně děti, které jsou v kolektivu málo oblíbené. Zajímavým faktem je, že organizátory šikany jsou často dívky, ale i méně fyzicky zdatné děti. Ke svým aktivitám vyžadují publikum, které nemusí být početné, jen složeno z několika přátel či spolužáků. Jejich záměrem je vystrašit a znemožnit vyhlédnutou oběť a pocit anonymity v online prostředí jim dodává odvalu, jelikož se nemusí osobně konfrontovat s obětí (Hollá, 2013).

Typ sprosté holky provozuje kyberšikanu zejména proto, že se nudí a hledá zábavu. Podle výzkumů ze zahraničí převážně platí, že agresory jsou v tomto případě dívky. Mezi jejich oběti spadají především dívky, méně často i chlapci. Kyberšikany se často dopouštějí za účelem pobavení se a to na úkor vyhlédnutých obětí. Ke svým aktivitám vyžadují publikum a svých aktivit zanechají v případě, že se jim nedostane dostatek zábavy, kterou hledaly (Hollá, 2013)

Typ neúmyslného agresora sám sebe nevnímá jako agresora, do kyberšikany se zapojuje spontánně, neplánovaně, neúmyslně. Tito agresori většinou nepřiměřeně reagují a neuvědomují si následky svého jednání. Na internetu mnohdy vystupují pod cizí identitou, pod kterou posílají typické šikanující zprávy ostatním uživatelům. Někdy jednájí v legraci a nedomýšlí, že osoby na druhé straně obrazovky to nemusí pochopit. Pachatelé jsou často přesvědčeni o tom, že jejich chování je neškodné, pouze se bavili nebo si s obětí pohrávali (Kopecký, 2018).

Obětmi šikanování se v kolektivu velmi často mohou stát neoblíbené děti, které jsou vylučovány z kolektivu. Spouštěčem mohou být osobnostní charakteristiky, jako je plachost, stydlivost, nejistota, sociální úzkostnost a fyzické vlastnosti. U tradiční šikany lze rozlišit dva typy obětí. Prvním typem obětí jsou jedinci, kteří jsou fyzicky slabší a pro agresora jsou tak snadný cíl tzv. *pasivní oběť*. Druhý typ obětí nějakou svou charakteristikou či vlastností v ostatních agresivě vyvolává. Mezi ně patří často děti s hyperaktivitou, impulzivitou a děti, které jsou nepřátelské a agresivní. Tato skupina se někdy označuje jako *oběti – provokatéři*. U kyberšikany přibývají další dva typy – *agresor, který se sám stává obětí*, což může být způsobeno tím, že se mi jeho oběť takto sama mstí, nebo naopak se zvedne vlna kritiky na agresorovo chování na internetu a sám je na něj činěn útok, nátlak. Posledním uváděným typem jsou oběti, které jsou v reálném prostředí bezproblémové, ale *v online prostředí se stávají zranitelnými*. Takové oběti zveřejňují osobní informace, které může agresor díky snadnému přístupu zneužít ke kyberšikaně (Černá, 2014). Většina autorů jako např.

Szotkowski, Kopecký a Krejčí (2013) nebo Hollá (2010) se shodují na tom, že oběťmi se nejčastěji stávají osoby, které tráví na internetu spoustu času, či jsou na něm závislé, nemají mnoho přátel, a proto se je snaží vyhledávat v online prostředí, kde navazují kontakty s cizími lidmi.

Rozpoznat u dítěte, že se stalo obětí kyberšikany nebývá jednoduché, stejně jako u tradiční šikany. Oběti se většinou nechtějí svěřit, jelikož jsou emočně zahlceni, cítí se zahanbeni, poníženi, můžou se objevit pocity viny (Ecklerová a Dočekal, 2013). Martínek (2015) zmiňuje nepřímé signály, které nám mohou napovědět, co se děje. Mezi běžné projevy v chování u obětí kyberšikany můžeme zahrnout zvýšenou nervozitu při došlé SMS zprávě nebo e-mailu, odmítání používat mobilní telefon nebo počítač, mazání historie v počítači, straní se tématu o činnostech realizovaných na internetu. Po odchodu od počítače nebo vypnutí mobilního telefonu se mohou objevit změny v chování, kdy oběti působí nervózně, nešťastně, ustrašeně.

Přihlízející mají značný vliv na to, jak kyberšikana či tradiční šikana se bude vyvíjet, pokud k ní v kolektivu dojde. Pokud přihlízející k probíhající šikaně přistoupí, mohou svým jednáním zabránit dalšímu pokračování či šíření. Bohužel, ve většině případů přihlízející proti šikaně nevystoupí a svým mlčením dávají agresorovi či agresorům svůj souhlas k pokračování. Není však jednoduché vysvětlit, proč k tomu dochází. Může jít o řadu faktorů, od osobnostních, dynamiky ve skupině, strach až po nerozpoznání skutečného nebezpečí a podcenění závažnosti toho, co se děje. Přihlízející mohou mít různý postoj k agresorovi a oběti. Může se jednat o to, že projevují aktivně podporu agresorovi a následují ho, nebo ho povzbuzují a přihlíží mu, sami však nikdy neubližují (Černá, 2014).

Hollá (2013) přihlízející rozdělila do dvou kategorií: přihlízející, kteří mají strach zakročit, přihlízející – příznivci, kteří se šikanou baví. Dále je rozděluje na aktivní a pasivní, dobrovolné a nedobrovolné.

Černá (2014) předkládá typologii přihlízejících podle Olweuse, která byla původně sestavena na základě aktérů tradiční šikany, ale je možné ji aplikovat i do oblasti kyberšikany. Olweus rozlišuje přihlízející podle jejich postojů k šikaně a jednání. Dělí je pak do následujících skupin:

- následovníci agresora, kteří jej sami aktivně podporují;
- ti, kteří chování agresora otevřeně podporují (povzbuzují ho, ale sami oběti neubližují);

- ti, kdo podporují agresora, ale nedávají to otevřeně najevo, a zůstávají pasivní;
- nezúčastnění pozorovatelé;
- ti, kteří jsou proti šikaně, ale nevyjadřují svůj názor otevřeně, nic aktivně nepodnikají;
- ti, kdo otevřeně vyjadřují svůj nesouhlas a snaží se oběti pomoc.

Při kyberšikaně může dojít k efektu sněhové koule. Tento termín vystihuje jak se šikanování může vymknout kontrole agresora. K jevu sněhové koule dochází, když přihlížejíci se aktivně zapojují a udržují kyberšikanu například tím, že komentují příspěvky, sdílejí hanlivé příspěvky anebo fotografie či videa oběti. Tímto způsobem může kyberšikana pokračovat i po ukončení šikany ze strany agresora (Hollá, 2013).

2.2 Rizika a dopady spojené s kyberšikanou

Může se zdát, že dopady kyberšikany se vztahují výlučně na oběti, avšak celá situace má důsledky pro všechny aktéry, tedy pro oběti, agresory i přihlížejí, ale také pro širší sociální prostředí. Dopady kyberšikany lze rozdělit na rovině individuální a dopady na rovině kolektivní, jelikož tyto dvě roviny spolu úzce souvisí (Dědková a Macháčková, 2013).

U obětí kyberšikany se vyskytuje celá škála negativních dopadů v oblasti psychické i fyzické, a také změny v chování, které můžeme u některých obětí pozorovat více či méně. Reakce na kyberšikanu jsou různé, např. jeden jedinec dostane výhrůžnou zprávu a vůbec se s tím netrápí a druhý jedinec může mít nepříjemné pocity. Výzkumy o kyberšikaně ukazují, že mezi nejčastější nepříjemné pocity patří vztek, bezmoc, smutek a strach. Tyto pocity se mohou zesílit a rozvinout do dlouhodobých úzkostí a depresí. Nejtragičtějším řešením je pak sebevražda. Podle výsledků výzkumu Hinduja a Patchina (2010), mělo 8 % obětí kyberšikany pomyšlení na sebevraždu. Pocity bezmoci jsou u oběti velmi časté, jelikož utéct od kyberšikany je složité díky tomu, že nové technologie nám umožňují neustále útočit na oběť i v momentě, kdy je oběť offline. Bohužel, oběť často nevěří, že se s danou situací dá něco dělat a nesnaží se ji vyřešit. Přitom je důležité si uvědomit, že když oběť zůstane pasivní, bude to jen horší. Účinné je například se obrátit na své blízké, kteří mohou poskytnou emoční podporu, a tím stresovou situaci alespoň zlepšit (Dědková a Macháčková, 2013).

Přetrvávající dopady kyberšikany lze rozdělit na fyzické, emoční a dopady na chování. U kyberšikany se převážně mluví o psychických dopadech a fyzické dopady jsou převážně

spojovány s tradiční šikanou. Přesto se u obětí kyberšikanou objevují i fyzické dopady takzvané psychosomatické potíže, mezi které u obětí kyberšikanou patří problémy se spánkem, bolesti hlavy, břicha, nechutenství a nevolnosti. Kvůli těmto problémům u obětí často dochází k tomu, že se ve škole nedokáží koncentrovat a jejich školní výsledky jsou horší. Hinduja a Patchin (2010) označují emocionální reakce na kyberšikanou jako problematické v tom smyslu, že by mohly přivodit jiné závažnější projevy chování. Děti zasažené kyberšikanou se musí vypořádat s depresemi, nízkým sebevědomím, nervozitou, s vyšší absencí ve škole a sebevražednými myšlenkami. Na emoční dopady mají vliv negativní emoce, které se s postupujícím časem často zhoršují. Krátkodobé emoce jako strach, bezmoc, zlost, smutek se mohou rozvinout až do trvalejších pocitů úzkosti, osamělosti a deprese. U obětí se také vyskytují výkyvy nálad. Emoční nevyrovnanost způsobuje u obětí častější hádky s lidmi z blízkého okolí. Frustrace a zlost u některých vede k agresivitě, slovním a fyzickým útokům a poškozování věcí (Dědková a Macháčková, 2013). Podle Šmahaja (2012) patří mezi nejzávažnější psychické problémy spojené s kyberšikanou:

- napětí, strach, stres;
- pokles sebevědomí;
- výskyt depresivních a neurotických obtíží;
- poruchy spánku;
- snížení frustrační tolerance;
- pocit neřešitelnosti situace, ztráta životní pohody;
- výskyt zkratkovitého jednání – riziko sebevraždy;
- zvyšující se bezdůvodná agrese a impulsivnost;
- celková psychická nestabilita;
- trauma a posttraumatická stresová porucha.

Dlouhodobé až trvalé dopady mají vliv na oběti kyberšikanou, ještě dlouho poté, co samotná šikana skončila. Kyberšikana většinou probíhá u jedinců, kteří se znají z reálného prostředí: spolužáci, vrstevníci. V období dospívání jsou vztahy mezi vrstevníky důležité pro zdravý psychický vývoj jedince. Díky nim se učí nejen poznávat sám sebe, ale také se učí jak fungují vztahy mezi vrstevníky, utváří si svou identitu a pozici ve skupině. Pokud však dochází ke

kyberšikaně ze strany vrstevníků, se kterými se jedinec běžně setkává, může to narušit jeho zdravý psychický vývoj. Autoři Priceová a Dalglish (2010) ve své studii zjistili, že dopad kyberšikany nejvíce zasáhl sebevědomí obětí, přátelské vztahy, školní prospěch a jejich rodinné vztahy. Kolář (2005) zmiňuje, že tragické je pokud dojde ke zlomení obětí, zničení její identity a nastolení trvalého pocitu bezmoci, závislé otrocké poddajnosti a věrnosti agresorovi. Jednou z podstatných oblastí, ve které se dopady ukazují je sebehodnocení. Především v období dospívání je zdravé sebehodnocení velmi důležité. Kyberšikana u obětí vyvolává negativní dopady jako je strach a bezmoc, což může poškodit i ty vztahy mezi vrstevníky, které před tím byly v pořádku. Jedinci s nízkým sebehodnocením mají tendence k častějšímu sebeobviňování a nižšímu sebevědomí, což může vést k mnoha úzkostným stavům (Dědková a Macháčková, 2013).

Nejzávažnějším dopadem kyberšikany jsou sebevražedné tendence. Jedním z prvních tragických případů kyberšikany v Evropě, je případ polské studentky Anny Halman. Anna ve čtrnácti letech byla během vyučování, kdy učitelka na delší dobu odešla, šikanována před zraky spolužáků. Čtyři spolužáci ji napadli, strhali z ní šaty a předstírali, že ji znásilňují. Další spolužák celý incident nahrával na mobilní telefon. Anna se bránila a prosila o pomoc ostatní spolužáky, ti však jen přihlíželi. Útočníci Anně vyhrožovali, že pořízené video zveřejní na internet, aby si ho mohli všichni prohlédnout. Další den Anna spáchala sebevraždu. Když se spolužák, který pořídil video z daného incidentu, dozvěděl o Annině sebevraždě, video z mobilního telefonu okamžitě smazal. Policie však dokázala nahrávku obnovit a posloužila jako důkazní materiál. Podle všeho u Anny probíhala šikana již dávno předtím, ale nikdy se nikomu nesvěřila. Naštěstí se jedná o ojedinělé případy. Je však důležité kyberšikanu nepodceňovat a brát ji jako jeden z možných typů rizik, kterému jsou děti a dospívající vystaveni. Podle výzkumu Hinduji a Patchina (2010) se oběti kyberšikany pokusí o sebevraždu dvakrát pravděpodobněji než jejich vrstevníci, kteří s kyberšikanou zkušenost nemají. Nelze však jednoznačně určit, že pouze kyberšikana vedla k pokusům o sebevraždu. Většinou bývá oběť šikanována i offline a mívají celkově obtížnější život, špatné vztahy se spolužáky, problémy v rodinném prostředí i ve škole, a to ještě před zkušeností s kyberšikanou. Ta pak může psychický stav jedince zhoršit, což může následně vést k pokusu o sebevraždu (Dědková a Macháčková, 2013).

2.3 Právní rámec kyberšikany

Kyberšikana je závažný problém, který ohrožuje jedince ve společnosti, i přesto v právním řádu České republiky nemá zakotvení a nenajdeme ji jako konkrétní protiprávní jednání. Na rozdíl v USA je již od roku 2006 kyberšikana federálním zločinem, ve státě Nevada je od roku 2010 trestným činem (Rogers, 2011).

Nicméně, kyberšikana v České republice může svým chováním naplnit skutkovou podstatu trestného činu. Může zde být zahrnuto vyhrožování, vydírání, nebezpečné pronásledování nebo útisk. Při řešení šikany a kyberšikany je možné využít i jiné zákony:

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů – řeší práva a povinnosti školy, žáků a studentů a jejich zákonných zástupců;
- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění pozdějších předpisů, obsahuje některé odstavce, které se týkají vztahů rodičů a dětí, odpovědnosti rodičů a výchovných opatření – tento zákon pozbyl účinnosti k 1. 1. 2014, byl nahrazen Občanským zákoníkem č. 89/2012 Sb.;
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 175 – vydírání; § 184 – pomluva, § 191 – šíření pornografie, § 192 – výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, § 193 – zneužití dítěte k výrobě pornografie, § 202 – svádění, § 287 – šíření toxikomanie, § 352 – násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, § 353 – nebezpečné vyhrožování, § 354 – nebezpečné pronásledování (stalking), § 355 – hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, § 356 – podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod;
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů – zabývá problémy dětí, které jsou nějakým způsobem ohrožené;
- zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích ve znění pozdějších předpisů, § 49 Přestupky proti občanskému soužití;
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů;

Důležité je posouzení trestní odpovědnosti u pachatelů (kyber)šikany. Trestní odpovědnost mladistvých (15–18 let) je posuzována soudy pro mládež podle zákona č. 218/2003 Sb. ve znění pozdějších předpisů s ohledem na rozumovou a mravní vyspělost osoby, proti které se vede trestní řízení. Podle trestního je osoba trestně odpovědná dosažením osmnáctého roku

věku. Pokud je pachatel kyber(šikany) mladší patnácti let, soud pro mládež může této osobě uložit podle zákona o soudnictví mládeže č 218/2003 Sb. ve znění pozdějších předpisů některá z následujících opatření: dohled probačního úředníka; zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve střediscích výchovné péče; ochranná výchova (Šmahaj, 2012).

3 SEZNAMOVÁNÍ SE S LIDMI ONLINE

Třetí kapitola se bude věnovat komunikaci dětí na internetu s neznámými lidmi, která může mít, jak pozitivní vliv na jedince, tak bohužel i negativní. První podkapitola se bude zabývat, jedním z nejnebezpečnějších jevů tzv. kybergroomingem, který se v posledních letech značně rozšířil v online komunikačních prostředí a představuje riziko zejména pro dospívající jedince, z důvodu jejich přirozené potřeby navazovat vzájemné mezilidské vztahy. Poslední podkapitola se zabývá právním rámcem kybergroomingu.

Komunikace s neznámými lidmi na internetu může mít dvě stránky. Jednu pozitivní, kdy komunikace může jedinci přinést pozitivní rozšíření sociálního okruhu, vyšší sociální podporu a zlepšení well-beingu (celková životní spokojenost). Druhá však může být negativní, kdy u jedince se zvyšuje pocit osamělosti, deprese či dostává nechtěné sexuální pobídky. Stejně tak i setkání s neznámou osobou v realitě mohou být neškodná a pozitivní, mohou ale také vést k fyzickému či sexuálnímu napadení, které jsou největší obavou rodičů. Tato setkání jsou potencionálně nejrizikovější aktivitou spojenou s užíváním internetu (Dědková in Ševčíková et al., 2014). Podle výzkumu EU-Kids Online IV v České republice téměř polovina dětí a dospívajících (49 %) byla někdy v kontaktu na internetu s někým, s kým se předtím nikdy nesetkala osobně. Z toho 23 % dětí a dospívajících se s někým z internetu setkala osobně. Spousta dětí toto setkání hodnotila kladně (78 %). Na internetu častěji s neznámými lidmi komunikují chlapci než dívky. Komunikaci s neznámými lidmi vyhledávají převážně starší děti, což odpovídá vývojovým potřebám dětí a dospívajících. Tyto starší děti se učí komunikovat a více objevují vlastní identitu v online prostoru (Bedrošová et al., 2018).

Na základě výzkumu autorky Gross (2004), který prováděla s americkými adolescenty, se zjistilo, že respondenti komunikovali s cizími lidmi na internetu častěji, když se necítili dobře a byli smutní. Autorka později ukázala, že krátkodobá komunikace na internetu s neznámým člověkem dokáže celkovou náladu zlepšit, což může být právě důvod, proč právě smutní jedinci tíhnou k této aktivitě. Další výzkumy ukazují, že jedinci, kteří častěji komunikují s neznámými lidmi online, vykazují vyšší depresivitu, více problémové chování, vyšší míru konfliktů a nedostatečnou komunikaci s rodiči. Také adolescenti, kteří jsou osamělí, ostýchaví a bázliví komunikují s neznámými lidmi častěji. Tito jedinci mohou vyhledávat v online prostředí blízké vztahy a sociální oporu, která jim v reálném světě chybí. Pokud úzkostní jedinci využívají internetovou komunikaci pro udržování vztahů se současnými přáteli, má tato komunikace pozitivní vliv a vztahy mezi nimi se tak upevňují.

Pokud však u jedinců dochází k častému vyhledávání nových přátel a komunikují s neznámými lidmi, jejich úzkostné stavy se zvyšují (Dědková in Ševčíková et al., 2014).

Na osobní setkání s někým neznámým z internetu, se podle amerického výzkumu Youth Internet Safety (Wolak et al., 2003) vydávají adolescenti, kteří ve svém životě zažívají mnoho problémů, které souvisejí s vyšší mírou depresivity, vyskytuje se u nich delikventní či rizikové chování nebo zažili sexuální či fyzické násilí. Na rozdíl od adolescentů, kteří v životě nemají tolik závažných problémů, nemají takovou potřebu o setkání s neznámými lidmi hovořit s rodiči. Současně k takovému setkání častěji tíhnou ti jedinci, kteří na internetu tráví spoustu času. Výsledky poukazují na to, že kontakty na internetu navazují převážně dospívající, kteří zažívají v životě problémy a často nemají dostatečnou sociální oporu. Což může být právě důvodem, proč tito jedinci vyhledávají komunikaci s neznámými lidmi na internetu a poté chtějí i osobní setkání. Jelikož nemají podporu v reálném prostředí, mohou si jedinci vytvořit silné pouto k neznámému člověku z internetu, čímž mohou sami sebe vystavovat nebezpečí (Dědková in Ševčíková et al., 2014).

3.1 Kybergrooming

Hulanová (2012, s. 52) „*Kybergrooming je termín označující chování uživatelů internetu, které má v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit ho na schůzku, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít.*“ Grooming zahrnuje několik druhů manipulativního chování (Hulanová, 2012). Podobnou definici uvádějí autoři Kožíšek a Písecký (2016, s. 72) „*Je to takové chování uživatelů internetu, jehož cílem je pomocí internetových komunikačních prostředků a jiných technologií vyvolat v dospělém/dítěti pocit důvěry a prostřednictvím falešné identity ho zneužít nebo vylákat na schůzku.*“ Během osobní schůzky může dojít k sexuálnímu zneužití oběti či fyzickému násilí. Mezi další následky patří zneužití oběti pro dětskou prostituci či zneužití k výrobě dětské pornografie. Jedná se o druh psychické manipulace pomocí internetu, mobilních telefonů a jiných technologií (Kopecký a Szotkowski, 2018a).

Internetoví predátoři využívají různé platformy, nejčastěji sociální sítě (Facebook, Instagram a další), veřejný chat, internetové seznamky. Tito predátoři se také vyskytují na různých inzertních portálech, kde nabízejí dětem různé možnosti výdělků či kariéry např. modeling, také záměrně navštěvují stránky, které jsou určené pro nezletilé uživatele např. herní portály. Kybergroomer většinou vystupuje pod falešnou identitou. Uvádí o sobě nepravdivé informace, jako jsou jméno, příjmení, věk či fotografie obličeje. Útočníci bývají zpravidla

starší než vyhlédnuté oběti, proto svůj věk a fotografie podle potřeby upravují. Kopecký (2008) popisuje následující fáze získávání oběti:

1. Vzbuzení důvěry a snaha izolovat oběť – první fází kybergroomingu je většinou snaha útočnicka vzbudit u vybrané oběti důvěru. Často to probíhá tak, že útočnick se staví do pozice osoby, která oběti rozumí a plně ji podporuje, snaží se společně vyřešit problémy, které oběť právě řeší. Cílem kybergroomera je navázání vztahu k oběti a být na pozici dobrého kamaráda.

Útočníci s dětmi řeší citlivá témata, jako např. manželské problémy rodičů, sexuální život dospělých apod. Útočníci také často dětem ukazují pornografické materiály, které posílají dětem přes e-mail, chat či běžnou poštu. Útočnick dítětem nabízí sexuální témata, aby v nich vzbudil zájem a snížil jejich stud. Zároveň usiluje o získání intimních fotografií či videí dítěte. Pokud se útočnickovi podaří získat tento materiál, získává tak vysoce citlivý materiál, který může později využít k vydírání dítěte/nezletilého.

Snaha útočnicka je také izolovat dítě od blízkého okolí např. rodičů či kamarádů (rodiče ti nerozumí, já ano, mně se můžeš se vším svěřit; nikomu o tom neříkej, je to jen naše tajemství; pokud to někomu řekneš, tak už nebudeme kamarádi). V této fázi útočnick často získává od dítěte e-mail, jeho telefonní číslo či adresu bydliště nebo školy, kterou navštěvuje.

2. Podplácení dárky či různými službami, budování kamarádského vztahu – pokud dojde k navázání vztahu mezi útočnickem a dítětem, útočnick posiluje vztah pomocí dárků, které dítěti nabízí. Může se jednat o peníze, dobítí kreditu, koupení telefonu, drahé hračky nebo dítě pozve do kina, cukrárny apod. Tyto dárky dítěti dává bez příčiny, jednoduše svou oběť podplácí.
3. Vyvolávání emoční závislosti na osobě útočnicka – v této fázi je oběť závislá na svém útočnickovi. Kybergroomer zná největší tajemství dítěte, aniž by dítě tušilo, jak mocnou zbraň útočnickovi poskytl. Děti pak často lžou svým rodičům, s kým tráví svůj volný čas a přestanou se jim svěřovat se svými problémy, jelikož důvěřují pouze kybergroomerovi, který pro ně zůstává důvěrníkem a nejlepším přítelem.
4. Osobní setkání – pokud ještě nedošlo k osobnímu setkání kybergroomera a oběti, ve fázi emoční závislosti k nějakému druhu kontaktu dojde. Osobní setkání je hlavním

cílem útočnicka. Osobní setkání může být realizováno procházkou v parku, návštěvou kina, zábavního parku, případně přímo návštěvou bytu kybergroomera.

5. Sexuální obtěžování, zneužití dítěte – poslední fází je sexuální obtěžování a zneužití dítěte.

Kybergroomer je ve všech fázích získávání oběti velice trpěliví. Psychická manipulace probíhá obvykle delší dobu – od cca 3 měsíců po dobu několika let. Doba kdy dojde k osobnímu setkání útočnicka a oběti, je závislá na způsobu manipulace a důvěře oběti. Jsou známé případy, kdy k osobnímu setkání mezi útočnickem a obětí došlo po dvou letech (Kopecký a Szotkowski, 2018a).

Oběťmi kybergroomingu jsou převážně děti a dospívající, nejčastěji ve věku 11-17 let. Lze předpokládat, že oběťmi se stanou děti, které tráví spoustu času na internetu a navazují zde virtuální kontakty s ostatními uživateli. Mohou na internetu hledat kamarády, partnery. V posledních letech docházelo ke kybergroomingu převážně na sociálních sítích Facebook, Instagram, Twitter apod. Díky propracovanosti sociálních sítí je pro kybergroomera jednodušší najít svou oběť. Jelikož děti a dospívající nemají dostatečně rozvinuté sociální dovednosti, jsou tak náchylnější k manipulaci. Útočníci tuto skutečnost využívají i při výběru obětí. Nejčastěji mezi oběti kybergroomingu patří děti s nízkou sebedůvěrou, s emocionálními problémy, přehnaně důvěřivé či naivní děti a adolescenti/teenageři, které zajímá lidská sexualita s chtějí o ní hovořit (Kopecký a Szotkowski, 2018a).

V odborné literatuře se setkáváme s jasnými důkazy, že sexuální zneužívání v dětství vede k dlouhodobým potížím, které vymezují závažné problémy po stránce duševního zdraví, poruchy chování a různých závislostí. To platí nejen u offline zneužívání, ale i u případů online zneužívání (Hulanová, 2012).

Kybergroomerů tvoří heterogenní skupinu, ve které se vyskytují jak jedinci s nízkým sociálním, tak i vysokým sociálním statutem (pedagogové, policisté, právníci). Z hlediska věku útočníků, se těchto trestných činů dopouštějí dospělí, ale i mladiství. V několika případech oběť útočnicka zná a je na něm závislá, často se jedná i o známého rodiny oběti. Podle výzkumů je větší část útočníků tvořena jedinci, kteří dosud nebyli trestáni. Útočníky se také stávají jedinci, kteří již byli za sexuální útoky proti dětem a mladistvým odsouzeni a došlo u nich k recidivě. U většiny útočníků byl diagnostikován patologický zájem o děti. Kybergroomerů se často bojí navázat kontakt s dospělými, proto raději navazují kontakty

s děti. Vnímají vztahy s dětmi jako méně ohrožující, cítí se bezpečněji (Kopecký a Szotkowski, 2018a).

3.2 Právní rámec kybergroomingu

Kybergroomeři se svým jednáním z hlediska trestního zákona dopouštějí několika trestných činů. Kybergrooming není v zákoně č. 40/2009 Sb., samostatně vymezen jako trestný čin. Trestné činy, kterých se útočník dopouští, jsou vymezeny v druhé části, v hlavě III: Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a v hlavě IV.: Trestné činy proti rodině a dětem:

- Znásilnění (§185) – násilné či výhrůžné přinucení osoby k pohlavnímu styku
- Pohlavní zneužití (§187) – vykonávaná soulož s dítětem mladším 15-ti let.
- Kuplířství (§189) – zlákáni, najmutí či svedení osoby k provozování prostituce.
- Šíření pornografie (§ 191) – zprostředkování či prodání pornografického díla.
- Zneužití dítěte k výrobě pornografie (§193) - zlákáni, najmutí, svedení či zneužití dítěte k výrobě pornografického díla.
- Navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§193 b) – navrhnutí osobního setkání dítěti mladšímu 15-ti let, se záměrem trestné činnosti.
- Ohrožování výchovy dítěte (§201) – ohrožení citového, mravního či rozumového vývoje dítěte, a to sváděním k zahálčivému či dokonce nemravnému životu.
- Svádění k pohlavnímu styku (§202) – nabídka a poskytnutí úplaty dítěti, za pohlavní styk, obnažování dítěte a sebeukájení, se záměrem pohlavního uspokojení. (ČESKO, 2009).

4 PREVENCE RIZIKOVÉ ONLINE KOMUNIKACE

Čtvrtá kapitola se bude věnovat prevenci rizikové online komunikace, která je bezesporu nezbytně nutná, jak na úrovni školy, tak i rodiny. V následujících podkapitolách budou uvedeny různé doporučení na prevenci sextingu, kyberšikany a kybergroomingu na úrovni školy a rodiny.

4.1 Možnosti prevence sextingu

Prevence ze strany rodičů

V současné době můžeme najít mnoho webových stránek, které se zabývají kybernetickými útoky. Většina z nich se zaměřuje na bezpečné užívání internetu a pohyb v online prostoru. Jednou z webových stránek zaměřených na nebezpečí v online prostoru je projekt E-Bezpečí.cz, který provozuje Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Tento projekt se zaměřuje na primární prevence rizikového chování. Na webových stránkách je nabízena pomoc dětem i rodičům, kde mohou anonymně požádat o radu (Kopecký et al., 2015).

Rodiče mají v oblasti sexuality dítěte důležité postavení, protože to, zda se svým dítětem komunikují o sexu a jakým způsobem, má následně vliv na jeho pozdější sexuální chování. Rodičovská kontrola může souviset se snížením rizikového sexuálního chování. Pokud jde o sexting, i zde mohou rodiče otevřeně mluvit se svým dítětem i rizicích, které sexting představuje a mohou tak rizikům předcházet (Szotkowski et al., 2020).

Preventivní opatření ve škole

Sexting je způsob jednání, který při porušení norem můžeme zařadit do rizikového chování. Je třeba tomuto jednání věnovat značnou pozornost, jelikož důsledky sextingu bývají často velmi vážné. Je tedy zapotřebí vést žáky k zodpovědnému chování na internetu. Problematice sextingu se věnuje český edukační projekt Sexting.cz. (Hollá, 2016)

Sexuální výchova bývá ve škole zařazována nejčastěji na 2. stupni v 8. a 9. ročníku, kde výchova probíhá koedukovaně. Nejčastěji se řeší témata partnerství a rodičovství, dětství a dospívání z biologického hlediska, dále témata antikoncepce nebo sexuálně přenosné nemoci. Sexuální výchova není pojímána komplexně a otázky spojené s pubertou jsou probírány až v době, kdy celý tento proces u žáků dávno probíhá. Ve školách je velmi malá pozornost věnovaná problematice sexuality v souvislosti s potencionálním nebezpečím využívání digitálních technologií. Děti se o sexualitě dozvídají zejména od vrstevníků

a podle nejnovějších výzkumů představuje primární zdroj informací internet (Szotkowski et al., 2020).

Ve školách se primární prevence rizikového chování odvíjí od povinností stanovených školským zákonem (Zákon č. 561/2004 Sb.) a účastní se na něm celá řada. Školní metodik prevence koordinuje tvorbu a kontroluje realizaci preventivního programu na škole. Z hlediska sextingu by měli děti informovat o rizicích učitelé výchovy ke zdraví a k občanství a učitelé etické, osobnostní či sociální výchovy. Školní psycholog a speciální pedagog se zaměřují na děti s rizikovým chováním a také zajišťují intervenci v krizových situacích. I když je sexting zařazen ve školách do primární prevence rizikového chování, je spíše upozadován. Prevence sextingu by měla spočívat například ve vytvoření sady preventivních materiálů z oblasti rizikového chování na internetu, realizování přednášky o důležitosti odpovědného používání moderních technologií, v realizaci projektových dnů zaměřených na téma sextingu, v začlenění sextingu a jeho rizik do výuky sexuální výchovy, v seznámení dětí s protiprávním chováním, kterého se mohou u sextingu dopouštět, i s jeho důsledky. Důležitá je také vzájemná podpora s spolupráce rodičů a školy, včetně podpory dalšího vzdělávání pedagogů (Szotkowski et al., 2020).

4.2 Možnosti prevence kyberšikany

Prevence ze strany rodičů

Studie poukazují na efektivitu hledání podpory u dospělých. Pokud se oběti kyberšikany svěří svým rodičům, zvyšuje se šance, že se jejich trápení zmenší. Bohužel spousta dětí tak neučiní z obavy, že by jim rodiče omezili přístup k internetu, počítači nebo telefonu. Pro děti a dospívající je online svět místem, kde si utvářejí či upevňují vrstevnické vztahy. V tomto duchu napomáhají naplňovat psychické potřeby (např. blízkosti, intimacy) a vývojové úkoly. Proto by rodiče měli nejprve zvážit výhody a nevýhody omezení internetu. Autoři Černá et al. (2013) rodičům doporučují, aby zbytečně nepanikařili a nepřeháněli to s bezpečnostními opatřeními, čemuž myslí zakazování dítěti přístup k počítači a sebrání telefonu. Autoři rodičům doporučují, aby podporovali pozitivní přístup k informačním a komunikačním technologiím, a také zkusit najít poučení, která ze zkušenosti s kyberšikanou vyplývají. Rodiče by měli své děti naučit, na co si má na internetu dát pozor, jak se zde chovat, aby se případným kyberútokům předešlo. Dle Jurkové (2010) je také na místě si uvědomit, že dítě se může stát jak obětí, tak samotným pachatelem kyberšikany.

Proto by rodič měl své dítě vést k takovému chování, které bude chránit nejen jeho samotného, ale také ostatní uživatele.

Otevřená a upřímná komunikace je velmi důležitá pro sdělování, především citlivých či nepříjemných informací z pozice dítěte. Rodiče by se měli snažit udržovat se svými dětmi tuto formu komunikace, aby zajistili automatické sdělování případných problémů z kyberprostoru ze strany dítěte. Dítě musí mít jistotu, že pokud se svěří rodiči, bude nadále jednat racionálně a s rozvahou, nikoliv, že situaci zhorší. Tento potencionální problém by se měli rodiče snažit co nejrychleji vyřešit, a následně ho využít k takovému výchovnému působení na dítě, které by snížilo riziko, že se dítě do podobné situace znovu dostane (Jurková, 2010).

Preventivní opatření ve škole

Škola by v rámci informatiky měla studenty seznámit s pravidly používání komunikačních technologií a snížit tak riziko útoků. Jurková (2010) doporučuje udělat základní přehled o tom, jaká je situace na škole. K orientačnímu zmapování kyberšikany na škole doporučuje použít depistážní dotazník nebo udělat s žáky orientační rozhovory. Na základě výsledků prováděného mapování kyberšikany na škole promyslet, jaká preventivní opatření kyberšikany zavedou a následně realizují.

Jurková (2010) také školám doporučuje určitá pravidla, která by v prevenci školám mohla pomoci. Mezi první pravidla autorka zařazuje vzdělávání studentů a zaměstnanců v problematice online bezpečí. Dále by si škola měla vymezit jasná pravidla používání internetu, počítačů a jiných elektronických zařízení. Zahrnout pojem „kyberšikana“ do školního řádu a minimálního preventivního programu. Vypracovat krizový scénář postupu při odhalení kyberšikany. Učit studenty tomu, že všechny formy šikanování jsou nepřijatelné. Dle Černé et al. (2013) by škola měla žákům pomoci vybudovat úctu k ostatním internetovým uživatelům, nebo je alespoň naučit, aby na internetu nedělali ostatním to, co by sami nechtěli zažít. Jurková (2010) dále doporučuje nainstalovat do počítačů ve škole software, který by blokoval školou zadané webové stránky.

Zvyšování povědomí o kyberšikaně na školách může vést k prohlubování otevřené a spolupracující atmosféry, což má samo o sobě preventivní účinek. Škola by měla své žáky informovat o tom, že mají právo se na někoho důvěryhodného ze školy obrátit, i když kyberšikana neprobíhá přímo na půdě školy (Černá et al., 2013).

4.3 Možnosti prevence kybergroomingu

Prevence ze strany rodičů

Autoři Kopecký a Szotkowski (2018) sepsali stručná pravidla pro rodiče, jak ochránit své dítě před kybergroomingem:

1. **Komunikujte s dětmi o tom, co dělají na internetu.** I když dítě používá internet z bezpečného prostředí domova, neznamená to, že je v bezpečí.
2. **Počítač umístěte na veřejné dostupné místo v domácnosti.** Počítač nechejte například v obývacím pokoji, kde bude mít možnost dítě namátkově kontrolovat.
3. **Vysvětlete dětem, jaká rizika může internet představovat.** Dětem můžete předložit skutečné příběhy obětí, ukázat jim fotografie obětí, popište jejich příběh.
4. Pokud se vaše dítě dostane do problémů spojených s kybergroomingem, **nepoužívejte nefunkční metodu zákazu práce s počítačem a internetem!** Pokud dítěti zakážete doma používat počítač a internet, najde si jinou cestu, jak se k těmto nástrojům dostat.

Rodiče by měli jasnou formou, přiměřenou věku dítěte, dětem vysvětlit, co se může stát, když budou na internetu komunikovat s neznámými lidmi. Rodiče by své děti měli naučit několik následujících zásad:

- neznámým lidem nesdělovat jsou adresu, telefonní číslo a jiné osobní údaje;
- pokud dojde k jakémukoliv vydírání na internetu, je potřeba tuto situaci říct blízké dospělé osobě, nejlépe rodiči nebo učiteli;
- pokud obdrží intimní materiály, nebo je někdo po něm bude vyžadovat, je potřeba tuto situaci říct blízké dospělé osobě, nejlépe rodiči nebo učiteli;
- nesmí se setkávat bez vědomí rodičů s někým, koho znají jen přes internet;
- neklikat na odkazy, které posílají neznámí lidé;
- pokud dojde k vydírání na internetu, měli by nahlásit problematickou komunikaci přímo v rámci dané platformy (Zormanová, 2022).

Důležitá je kontrola virtuálních aktivit, avšak u dospívajících dětí přílišná kontrola může mít negativní dopad na vzájemné vztahy mezi oběma stranami, mohla by vést k tomu,

že dospívající se nebude chtít svěřovat o svých aktivitách v online prostoru či přestane respektovat jejich rady (Zormanová, 2022).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

Pátá kapitola se zaměřuje na cíle výzkumu, stanovuje výzkumné otázky a formuluje hypotézu. Dále charakterizuje výzkumné šetření a metodu sběru dat, popisuje výzkumný soubor a způsob, jakým bude získaná data zpracovávat.

Výzkum této diplomové práce se zaměřuje na rizikové chování v online prostoru u žáků 2. stupně základních škol. Za účelem tohoto zjištění bylo zvoleno kvantitativní pojetí výzkumu. Výzkum byl zprostředkován pomocí dotazníku.

5.1 Výzkumný problém

Problematika rizikového chování v online prostoru vzrostla s nástupem informačních a komunikačních technologií. Vzhledem k tomu, že prostřednictvím těchto technologií každodenně komunikují dospělí, tak se tyto technologie rozmohly i mezi dětmi. Je zřejmé, že děti aktivně používají internet, kde komunikují i s jinými dětmi. Bohužel se velmi často stává, že děti se v online prostoru nechovají bezpečně. Teoretická část se zaměřovala na nejčastější rizikové chování, se kterým se děti setkávají. V praktická část má za cíl zjistit, zda se rizikové chování v online prostoru vyskytuje u žáků základních škol.

Existuje několik výzkumů na tento výzkumný problém. V České republice se uskutečnil výzkum „Nebezpečí internetové komunikace IV“, kterého se zúčastnilo celkem 21 372 respondentů ve věku 11–14 let a 15–17 let. Ve výzkumu se autoři zaměřovali na kyberšikanu, osobní schůzky s uživateli internetu a sexting. Z důvodu zkoumané problematiky byl věk respondentů vymezen na tuto věkovou skupinu (Sztokowski, Kopecký, Krejčí, 2013).

Další výzkum se zabýval oběťmi kybergroomingu. Zjistilo se, že oběti kybergroomingu často bývají dívky ve věku 11-17 let, které běžně užívají informační technologie. Ve výzkumném šetření (Wolak, Finkelhor a Mitchell, 2004) bylo prokázáno, že typickou obětí jsou dívky ve věku 13–15 let (Zormanová, 2022).

5.2 Cíle výzkumu

Hlavním cíle praktické části této diplomové práce je **zjistit, zda se žáci druhého stupně základních škol chovají rizikově v online prostoru**. Cílem je zjistit odpovědi na níže uvedené výzkumné otázky a ověřit stanovenou hypotézu.

Díličí cíle výzkumného šetření byly stanoveny následovně:

1. Zjistit, s jakou četností se žáci druhého stupně základních škol setkali s rizikovou situací v online prostoru.
2. Zjistit, zda se žáci druhé stupně základních škol setkávají s kyberšikanou.
3. Zjistit, zda se žáci druhé stupně základních škol setkávají se sextingem.
4. Zjistit, zda žáci druhého stupně základních škol na sociálních sítích komunikují s lidmi, které osobně neznají.
5. Zjistit, zda žáci druhého stupně základních škol komunikují s rodiči o jejich činnostech v online prostoru.
6. Zjistit, jaký je vztah mezi výskytem rizikového chování v online prostoru a pohlavím u žáků druhého stupně základních škol.

5.3 Výzkumné otázky a formulace hypotézy

Před samotným sběrem dat bylo podle stanovených dílčích cílů sestaveno šest hlavních výzkumných otázek, přičemž šestá výzkumná otázka je relační a na jejím základě byla formována věcná hypotéza.

VO1: S jakou četností se žáci druhého stupně základních škol setkali s rizikovou situací v online prostoru?

VO2: Setkávají se žáci druhého stupně základních škol s kyberšikanou?

VO3: Setkávají se žáci druhého stupně základních škol se sextingem?

VO4: Komunikují žáci druhého stupně základních škol na sociálních sítích s lidmi, které osobně neznají?

VO5: Komunikují žáci druhého stupně základních škol s rodiči o jejich činnostech v online prostoru?

VO6: Vyskytuje se rizikové chování v online prostoru častěji u dívek či chlapců?

H1: Dívky mají větší sklon k rizikovému chování v online prostoru než chlapci.

5.4 Výzkumný soubor

Jako výzkumný soubor byli zvoleni žáci druhého stupně dvou základních škol ve Zlínském kraji v okresech Uherské Hradiště a Vsetín. Výzkumný soubor byl získáván dostupným výběrem po předchozí domluvě s vedením daných škol. Dotazník byl také schvalován

metodikem prevence a sociálním pedagogem daných škol, jelikož některé otázky v dotazníku byly více citlivé. Školy byly vybrány z toho důvodu, že souhlasily s uskutečněním výzkumného šetření. Po vzájemné domluvě budou výsledky výzkumu poslány vedení daných škol, aby měli povědomí, zda se jejich žáci v online prostoru chovají nebezpečně. Dotazník byl zadáván třídními učiteli a žáci jej vyplňovali anonymně v tištěné podobě. Výzkumné šetření probíhalo během února roku 2024.

Výzkumného šetření se zúčastnilo 241 respondentů. Z uvedeného počtu se jednalo o 129 (53,53 %) dívek a 112 (46,47 %) chlapců. V tabulce (tabulka č. 1) jsou znázorněny jednotlivé počty žáků podle třídy a pohlaví.

Třída	Dívky	%	Chlapci	%	Celkem	%
6. třída	33	13,69 %	23	9,54 %	56	23,24 %
7. třída	30	12,45 %	35	14,52 %	65	26,97 %
8. třída	36	14,94 %	28	11,62 %	64	26,57 %
9. třída	30	12,45 %	26	10,79 %	56	23,24 %
Celkem	129	53,53 %	112	46,47 %	241	100 %

Tabulka 1 – Rozdělení respondentů podle tříd a pohlaví (vlastní výzkum, 2024)

Žáci druhého stupně spadají do věkového rozmezí od 11 do 15 let. Tato věková skupina byla vybrána na základě výzkumů, které se zaměřovali na rizikové chování v online prostoru.

Dotazník, který byl použit pro tento výzkum, byl zkonstruován podle výzkumu EU-Kids online IV., kde se také zaměřovali na věkovou skupinu 11–15 let. Více je zmíněno v podkapitole „Výzkumná technika“.

5.5 Výzkumná technika

Vzhledem ke kvantitativnímu charakteru výzkumu byl zvolen dotazník. Dotazník byl v tištěné formě a obsahoval celkem 21 položek a skládal se s uzavřených otázek. Při tvorbě dotazníku byly zkonstruovány otázky, které korespondují s výzkumnými cíli.

Otázky 1 – 2 jsou tvořeny obecnými informacemi o samotném respondentovi (pohlaví, ročník základní školy). Převážná část otázek je vytvořena na základě výzkumu EU-Kids Online IV (EUKO IV.). Realizovaného Masarykovou Univerzitou v Brně roku 2018 (Bedrošová et al., 2018). Oblasti a položky dotazníku, které byly použity pro tento výzkum

z výzkumu EUKO IV., jsou popsány níže v tabulce (tabulka 2 – Oblasti a položky dotazníku EUKO IV.). Dotazník byl zaměřen především na děti ve věku 11 –15 let, což je cílová skupina i v tomto výzkumu. V otázce 21 je obsažena Likertova škála. Na použité škále žáci kroužkovali jimi zvolené výroky na pěti bodové škále, která má rozsah od „zcela souhlasím“ po „zcela nesouhlasím“. Neutrální hodnota je zastoupena odpovědí „nemůžu se rozhodnout“. Výsledky ze škály byly použity k výpočtu chí-kvadrátu.

	Oblast (počet položek)	Položka v dotazníku	Položky
1.	Online rizika (4)	3.	Stalo se ti někdy v posledním roce na internetu něco, co tě obtěžovalo nebo tě nějakým způsobem rozhodilo?
		4.	Jak často se to v posledním roce stalo?
		5.	Mluvil/a jsi o tom s někým z těchto lidí?
		6.	Udělal/a jsi potom některou z následujících věcí?
2.	Online agrese a kyberšikana (4)	7.	Choval se k tobě někdo v posledním roce takto hnusně nebo nepříjemně?
		8.	Stala se ti v posledním roce některá z následujících věcí?
		9.	Jak jsi se přitom cítil/a?
		10.	Choval/a ses ty někdy v posledním roce takto hnusně nebo nepříjemně k někomu jinému?
3.	Sexting (3)	11.	Dostal/a jsi někdy v posledním roce zprávu se sexuálním obsahem?
		12.	Jak často po tobě v posledním roce někdo na internetu chtěl intimní informace o tobě?
		13.	Poslal/a nebo zveřejnil/a jsi někdy v posledním roce zprávu se sexuálním obsahem?
4.	Setkávání se s neznámými lidmi (3)	15.	Byl/a jsi někdy na internetu v kontaktu s někým, s kým jsi se

			předtím nepotkal/a tváří v tvář?
		16.	Potkal/a ses v posledním roce tváří v tvář s někým, s kým ses nejdříve seznámil/a na internetu?
		17.	Když ses s někým setkal/a, jak ses přitom cítil/a?
5.	Kontrola rodičů (3)	18.	Dělají tvoji rodiče občas nějakou z uvedených věcí?
		19.	Udělalí tvoje rodiče jednu z uvedených věcí?
		20.	Jak moc se tvoji rodiče zajímají o to, co děláš na internetu?

Tabulka 2 – Oblasti a položky dotazníku EUKO IV (Bedrošová et al., 2018)

5.6 Způsob zpracování dat

Všechna data z dotazníkového šetření byla zpracována pomocí třídění prvního stupně. Získané data byly zpracovány do grafů a tabulek a pro okomentování otázek byla zvolena deskriptivní forma popisu.

Pro ověření hypotézy byla použita statistická metoda „test dobré shody chí-kvadrát“. Tato kategorie testů významnosti testuje, zda četnosti získané pomocí měření v pedagogické skutečnosti, jsou odlišné od tzv. teoretických četností, které odpovídají příslušné nulové hypotéze. Zda existují závislosti mezi dvěma měřenými kategoriemi.

Postup při měření pomocí testu dobré shody chí-kvadrát:

1. Stanovení nulové a alternativní hypotézy.
2. Vytvoření tabulky pozorovaných a očekávaných četností.
3. Zvolení hladiny významnosti α ($0,05 = 5\%$).
4. Výpočet testového kritéria podle vzorce $\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O}$.
5. Výpočet hodnoty testového kritéria chí-kvadrát bude srovnána s kritickou hodnotou, která se nachází ve statistických tabulkách.
6. Vysloven závěr o potvrzení či vyvrácení alternativní hypotézy (prokázání či neprokázání nulové hypotézy).

6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

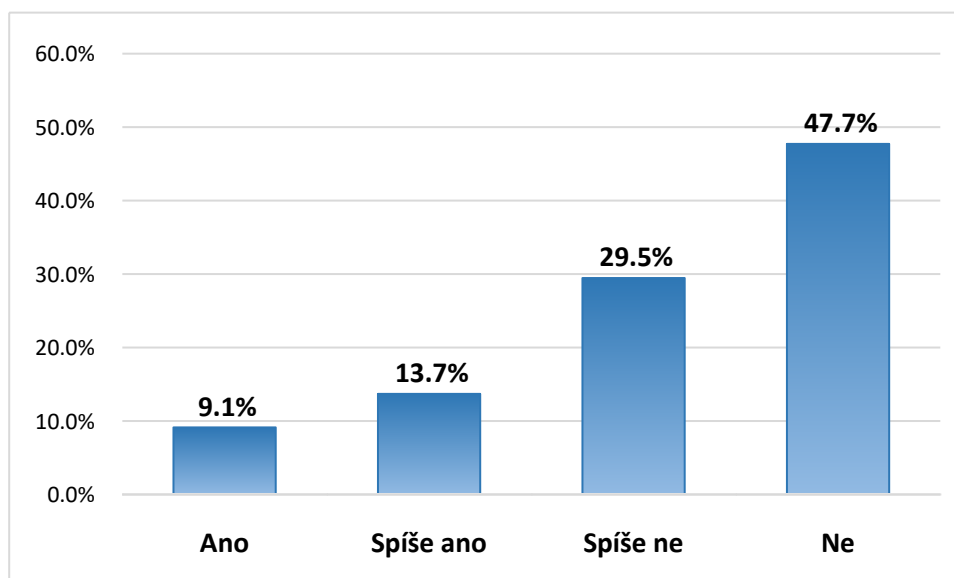
Tato kapitola se zabývá analýzou dat získaných prostřednictvím dotazníkového šetření. Data jsou znázorněna pomocí tabulek, sloupcových a pruhových grafů a doplněna komentáři. V závěru prostřednictvím testu dobré shody chí-kvadrát ověřujeme stanovenou hypotézu. Pro větší přehlednost je tato kapitola rozdělena do několika podkapitol.

6.1 Oblast č. 1 – ONLINE RIZIKA

Děti a dospívající se mohou v online prostoru setkat s různými rizikovými situacemi, které mohou vnímat negativně. První oblast dotazníku se tedy zaměřovala na zkušenost žáků s něčím negativním v online prostoru.

Stalo se ti někdy v POSLEDNÍM ROCE na internetu něco, co tě obtěžovalo nebo tě nějakým způsobem rozhodilo (cítil/a jsi se potom rozhozeně, nepříjemně, vystrašeně, nebo sis říkal/a, že bys to raději neviděl/a)?

Větší část žáků odpověděla ne 47,7 % (115). Spíše ne odpovědělo 29,5 % (71). Odpověď spíše ano zvolilo 13,7 % (33) žáků a ano zvolilo 9,1 % (22). Odpovědi jsou znázorněny v grafu 1.

Graf 1 – Nepříjemné situace na internetu

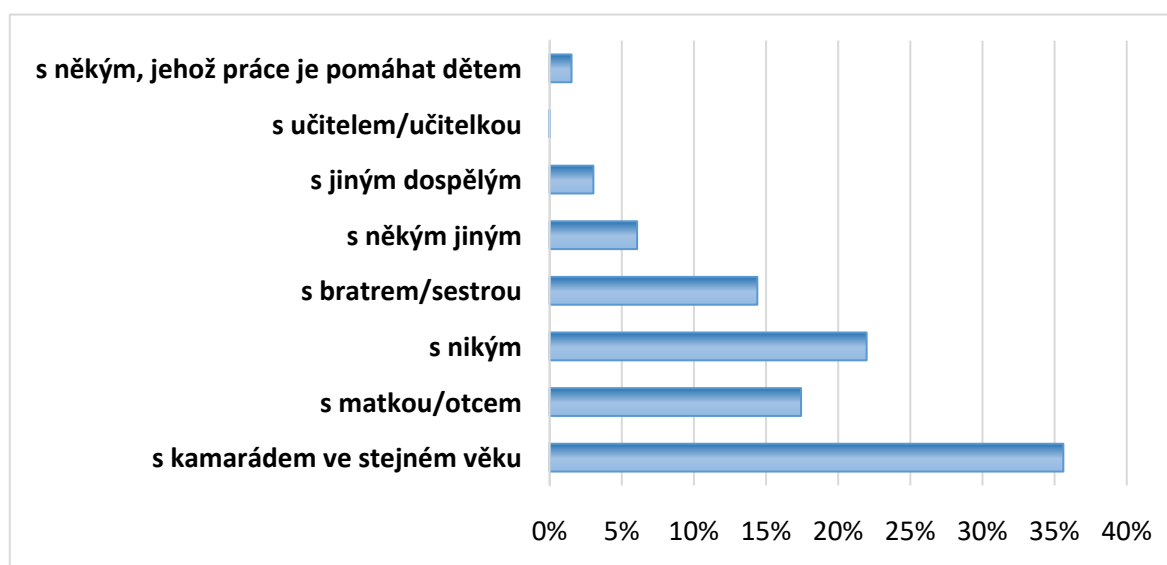
Pokud jsi uvedl/a, že se ti někdy v posledním roce na internetu stalo něco, co tě obtěžovalo nebo tě nějakým způsobem rozhodilo. Jak často se to v POSLEDNÍM ROCE stalo?

Položka číslo 4 v dotazníku, navazuje na předchozí otázku, která zjišťovala, zda mají žáci zkušenost s něčím negativním v online prostoru. Tato položka se zaměřuje na četnost těchto

negativních zkušeností. Ukázalo se, že každý den nebo skoro každý den se s negativními zkušenostmi setkává 0,4 % (1). Alespoň jednou týdně 1,7 % (4) a alespoň jednou měsíčně 4,1 % (10). Jen párkrát se s negativní zkušeností v online prostoru setkala 33,6 % (81) a nikdy 60,2 % (145) odpověděla větší část žáků.

Když se ti naposledy na internetu stalo něco, co tě obtěžovalo nebo rozhodilo, mluvil/a jsi o tom s některým z těchto lidí?

Graf 2 ukazuje, s kým žáci o této negativní zkušenosti mluvili. Žáci mohli vybírat více odpovědí. Převážná část žáků o negativní zkušenosti mluvila s kamarádem ve stejném věku 35,6 %. S rodiči mluvilo 17,4 % žáků. Spousta žáků o této situaci s nikým nemluvila 22,0 %. S bratrem nebo sestrou o této situaci mluvilo 14,4 %. Méně žáků o tom mluvilo s někým jiným 6,1 %, s jiným dospělým 3,0 % a s někým, jehož práce je pomáhat dětem mluvilo 1,5 %. Žádný žák o této negativní zkušenosti nemluvil s „učitelem/učitelkou“.

Graf 2 – S kým mluví žáci o nepříjemných zážitcích z online prostoru

Když se naposledy na internetu stalo něco, co tě obtěžovalo nebo rozhodilo, udělal/a jsi potom některou z následujících věcí?

Reakce žáků na nepříjemnou situaci může být různá. Položka číslo 6 v dotazníku zjišťovala, jak žáci reagovali na nepříjemnou situaci, která se jim stala v online prostoru. Žáci mohli vybírat z více odpovědí. Vybrané reakce shrnuje tabulka 3. Nejčastější reakcí žáků na nepříjemnou situaci bylo zablokovat si zprávy od této osoby 44,7 % nebo zavřít okno prohlížeče 19,3 %. Nejméně častou reakcí žáků bylo změnit si nastavení soukromí a kontaktů 7,6 %, nahlásit problém online 8,6 % nebo na chvíli přestat používat internet 9,6 %. 10,2 % žáků, vymazalo zprávy od osoby, která je obtěžovala.

	Odpovědi respondentů
Zavřel/a jsem okno prohlížeče	19,3 %
Zablokoval/a jsem zprávy od té osoby	44,7 %
Vymazal/a jsem zprávy od té osoby	10,2 %
Změnil/a jsem si nastavení soukromí a kontaktů	7,6 %
Nahlásil/a jsem problém online	8,6 %
Na chvíli jsem přestal/a používat internet	9,6 %

Tabulka 3 – Reakce na nepříjemnou situaci (vlastní výzkum, 2024)

6.2 Oblast č. 2 – ONLINE AGRESE A KYBERŠIKANANA

Další část dotazníku se zaměřovala online agresí a kyberšikanou. Jedná se o rizika, se kterými se děti a dospívající mohou v online prostoru často setkávat. Následující položky od žáků zjišťovaly, zda se k nim někdo choval hnusně a jakou formou (online, tváří v tvář, atd.), jakou měli reakci, když na ně byl někdo nepříjemný. A poslední položka v této oblasti zjišťovala, jestli se i oni někdy chovali k někomu nepříjemně.

Choval se k tobě někdo v posledním roce takto hnusně nebo nepříjemně?

První položka (položka 7 v dotazníku) v oblasti č. 2, se zaměřovala na oběti šikany a agrese. Někteří žáci zvolili více než jednu odpověď. Žáci se nejčastěji setkali s agresí/šikanou osobně, tváří v tvář 25,7 %. O něco méně se s agresí/šikanou setkali prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na PC nebo tabletu 18,2 %. Jiným způsobem se setkalo s agresí/šikanou 7,9 % žáků a 48,2 % se s ničím takovým neseťkalo.

Stala se ti v posledním roce některá z následujících věcí?

Další položka se zaměřovala pouze na online agresí a kyberšikanu, kde žáci vybírali z nabídky nepříjemných situací, které se jim v online prostředí stali. Žáci mohli vybírat více odpovědí. Z odpovědí vyplynulo, že nejčastěji byli žáci obětí nepříjemných/hnusných zpráv 46,7 %. Odpověď jiné ošklivé/nepříjemné věci uvedlo 16,0 % žáků. 9,3 % žáků se setkalo v online prostředí s vyhrožováním. Někdo o nich na internetu šířil hnusné/nepříjemné zprávy 16,0 %. Byli vyloučeni ze skupiny nebo aktivity na internetu 8,0 %. Byli donuceni udělat věci, které sami nechtěli 4,0 %.

Ted' si prosím vzpomeň na to, když s tebou někdo naposledy na internetu zacházel takovým hnusným nebo nepříjemným způsobem. Jak jsi se přitom cítil/a?

Tato položka navazuje na předchozí položku, která se zaměřovala na oběti online agrese a kyberšikany a zjišťuje, jak se cítili, když se k nim někdo choval na internetu hnusně/nepříjemně. Ukázalo se, že většina žáků, z této situace nebyla vůbec rozhozená 46,7 % (63). Trochu rozhozených bylo 36,3 % (49) žáků. Dost rozhozených bylo 12,6 % (17) a nejméně žáků bylo hodně rozhozených 4,4 % (6).

Choval/a ses ty někdy v posledním roce takto hnusně nebo nepříjemně k někomu jinému?

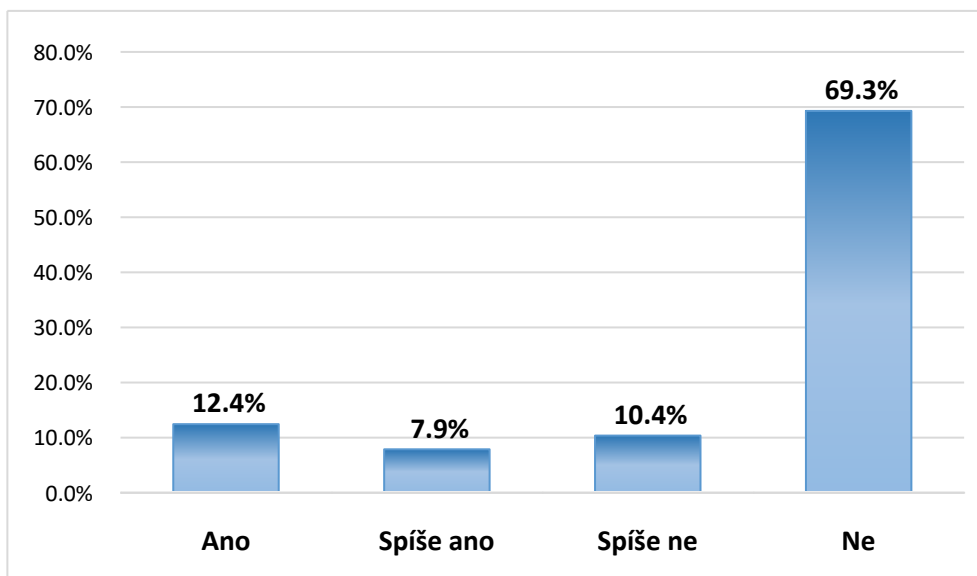
Poslední položka v oblasti 2, se zaměřovala na žáky jako útočníky, kdy bylo cílem zjistit, jestli se k někomu chovali hnusně/nepříjemně a popřípadě, jakým způsobem (online, tváří v tvář, atd.). Žáci opět mohli vybírat více odpovědí. Osobně, tváří v tvář se k někomu chovalo hnusně 15,8 % žáků. Prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na PC nebo tabletu 6,1 %. Jiným způsobem 5,7 %. Nejčastější odpověď byla, že se k nikomu nechovali hnusně/nepříjemně 72,5 %.

6.3 Oblast č. 3 – SEXTING

Tato oblast se zaměřovala na sexting, který spadá mezi další možné online riziko, se kterým se žáci mohou setkat. Položky zjišťovaly, zda žáci mají zkušenost jako příjemci a jako odesílatelé těchto intimních zpráv. Dále položky zjišťovaly, jak často od nich někdo takové intimní materiály či informace vyžaduje.

Dostal/a jsi někdy v posledním roce zprávu se sexuálním obsahem? Mohlo to být ve formě slov, obrázků nebo videí.

Položka se zaměřovala na žáky jako příjemce sexuálních zpráv. Většina žáků nedostala zprávu se sexuálním obsahem 69,3 % (167). Spíše ne zvolilo 10,4 % (25) žáků a spíše ano 7,9 % (19). Zprávu se sexuálním obsahem dostalo 12,4 % (30) žáků. Údaje jsou znázorněny v grafu 3.

Graf 3 – Zprávy se sexuálním obsahem

Jak často, pokud vůbec, po tobě v posledním roce někdo na internetu chtěl intimní informace o tobě (např. jak tvoje tělo vypadá bez oblečení nebo tvoje sexuální zážitky) nebo tvoje intimní fotky nebo videa.

Položka zjišťovala, jak často po žácích někdo vyžaduje intimní informace o nich samotných. Každý den nebo skoro každý den chce po žácích intimní informace 0,8 % (2). Alespoň jednou týdně 1,7 % (4). Alespoň jednou za měsíc 1,2 % (3). Jen párkrát 12,9 % (31). Většina žáků odpověděla, že po nich nikdy nikdo nechtěl intimní informace 83,4 % (201).

Poslal/a nebo zveřejnil/a jsi někdy v posledním roce zprávu se sexuálním obsahem?

Položka se zaměřovala na žáky jako odesílatele těchto intimních zpráv. Většina žáků nikomu neposlala zprávu se sexuálním obsahem 92,9 % (224). Spíše ne odpovědělo 5,4 % (13) a spíše ano 0,8 % (2). Pouze 0,8 % (2) poslalo někomu zprávu se sexuálním obsahem.

Poslal/a bys svoji intimní fotografii neznámé osobě, pokud by ti slíbila např. dobití kreditu, dárek nebo peníze?

Poslední položka v oblasti číslo 3 zjišťovala, zdali by žáci poslali svou intimní fotografii, pokud by jim někdo něco za to slíbil. Naprostá většina žáků odpověděla ne 92,1 % (222). Spíše ne odpovědělo 4,6 % (11). Neutrální odpověď zvolilo 2,1 % (5) žáků. Spíše ano zvolilo 1,2 % (3) žáků a ano neodpověděl nikdo z nich.

6.4 Oblast č. 4 – SETKÁVÁNÍ SE S NEZNÁMÝMI LIDMI

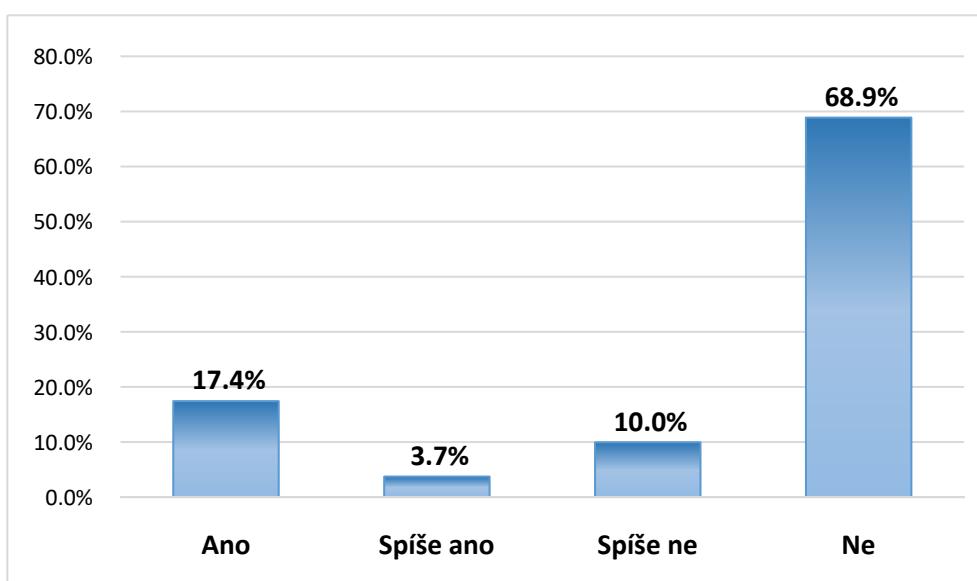
Oblast se zaměřovala na dva druhy zkušeností – na komunikaci žáků s cizími lidmi v online prostoru a na setkávání se s lidmi osobně, které nejdříve poznali přes internet. To, že se dítě setká s neznámým člověkem, kterého nejprve poznalo přes internet, je největší obava všech rodičů. Protože se může stát, že na schůzku nedorazí zrovna ten kamarád, kterého „poznali“ přes internet, ale může dojít kdokoliv jiný. Proto se poslední položka zaměřovala na pocity žáků, když se s někým osobně setkali.

Byl/a jsi NĚKDY na internetu v kontaktu s někým, s kým jsi se předtím nepotkal/a tváří v tvář?

První položka v oblasti číslo 4 zjišťovala, jestli žáci komunikují s někým na internetu, koho nikdy nepoznali osobně. Mnoho žáků bylo v kontaktu na internetu s někým, s kým se nikdy nepotkali osobně 43,2 % (104). Spíše ano odpovědělo 15,8 % (38) a spíše ne 16,2 % (39). Z toho 24,9 % (60) žáků nebylo nikdy v kontaktu na internetu s neznámou osobou.

Potkal/a ses v POSLEDNÍM ROCE tváří v tvář s někým, s kým ses nejdříve seznámil/a na internetu?

Tato položka zjišťovala, jestli se žáci setkali s někým osobně, jen na základně seznámení se přes internet. Více než polovina žáků uvedla, že se s nikým nesečkala 68,9 % (166). Odpověď spíše ne, uvedlo 10,0 % (24) žáků. A spíše ano, odpovědělo 3,7 % (9). Z toho 17,4 % (42) žáků uvedlo, že se s někým sešli, i když tu osobu poznali jen přes internet.

Graf 4 – Setkání se tváří v tvář s neznámým člověkem z internetu

První setkání tváří v tvář s někým, s kým jsi se nejdříve seznámil/a na internetu, může být fajn nebo může být nepříjemné a rozhodit tě. Když ses NAPOSLEDY takto s někým setkal/a, jak ses přitom cítil/a?

Poslední položka v oblasti číslo 4 navazuje na předchozí položku, která zjišťovala, zdali se žáci s někým potkali osobně. Účelem této položky bylo zjistit, jak se při osobní schůzce cítili. Žáci měli na výběr z pěti odpovědí, které jsou znázorněny v tabulce 4. Odpověď, jestli byli hodně nebo dost rozhození ze setkání, nevybral nikdo z nich. Žáků, kteří byli trochu rozhození, bylo 22,8 % (13). Nebyli rádi a ani nebyli rozhození 22,8 % (13). Další žáci byli rádi při setkání s osobou, kterou znali pouze přes internet 54,4 % (31).

	Odpovědi respondentů	%
Byl/a jsem hodně rozhozený/á	0	0,0 %
Byl/a jsem dost rozhozený/á	0	0,0 %
Byl/a jsem trochu rozhozený/á	13	22,8 %
Nebyl/a jsem rád/a ani rozhozený/á	13	22,8 %
Byl/a jsem rád/a	31	54,4 %

Tabulka 4 – Pocity žáků při osobním setkání s někým, koho nejdřív poznali na internetu (vlastní výzkum, 2024)

6.5 Oblast. 5 – KONTROLA RODIČŮ

Poslední oblast dotazníku zjišťovala, zdali se rodiče žáků zajímají o to, co dělají jejich děti na internetu, pohledem žáků. Dále položky zjišťovaly, jestli dětem pomohli s nějakým problémem v online prostředí, a jestli se jejich rodiče zajímají o to, co na internetu dělají.

Dělají tvoji rodiče občas nějakou z uvedených věcí?

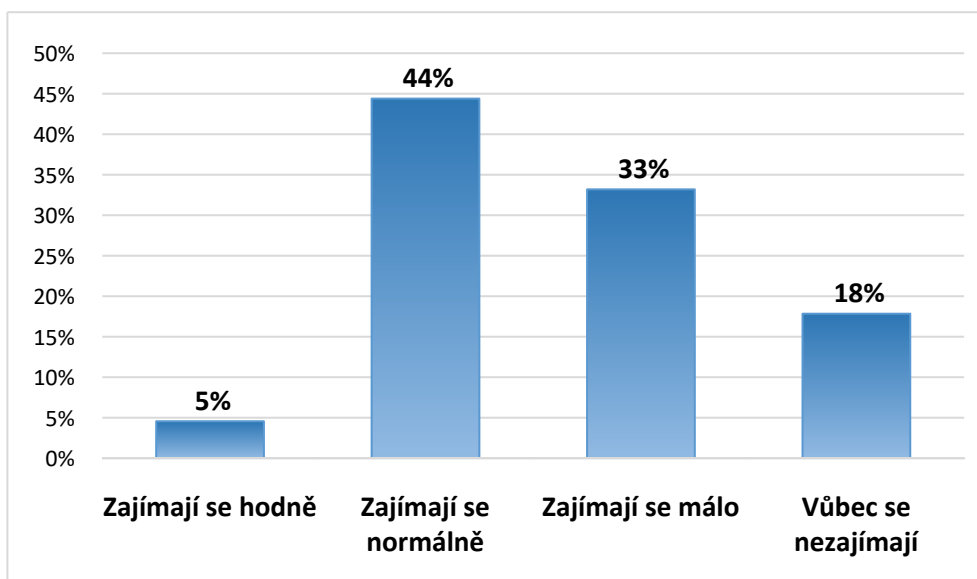
Žáci měli opět na výběr z několika předem daných odpovědí a měli možnost vybrat více odpovědí. Žáci uvedli, že jejich rodiče s nimi mluví o tom, co dělají na internetu 31,3 %. Někteří rodiče jsou v přítomnosti dětí, když zrovna používají internet 12,7 %. Žáci dále uvedli, že je rodiče povzbuzují, aby se sami učili věcem na internetu 19,0 %. Nejméně žáků uvedlo, že jejich rodiče sedí vedle nich, když jsou na internetu 3,5 %. A 7,7 % žáků uvedlo, že s rodiči dělají společné aktivity na internetu. Z toho 25,7 % žáků uvedlo, že rodiče nedělají žádnou z uvedených věcí.

Udělalí tvoji rodiče jednu z uvedených věcí?

Žáci měli opět na výběr z několika předem daných odpovědí a měli možnost vybrat více odpovědí. 17,6 % žáků uvedlo, že jim rodiče vysvětlili, proč jsou některé webové stránky dobré nebo špatné. Rodiče jim pomohli, když potřebovali něco složitějšího udělat nebo najít na internetu 19,7 %. Rodiče je poučili, jak bezpečně používat internet 20,5 %. Dále je poučili o tom, jak se chovat k ostatním lidem na internetu 11,5 %. Dále 17,0 % žáků uvedlo, že s nimi rodiče mluvili o tom, co mají dělat v případě, kdyby je někdo na internetu obtěžoval. A 6,3 % žáků uvedlo, že jim rodiče pomohli, když je někdo obtěžoval na internetu. Z toho 7,3 % žáků uvedlo, že jejich rodiče neudělali žádnou z uvedených věcí.

Jak moc se tvoji rodiče zajímají o to, co děláš na internetu?

Poslední položka zjišťovala, jak se podle žáků, jejich rodiče zajímají o to, co dělají na internetu. Výsledky jsou také zobrazeny pomocí grafu 5. Zajímají se hodně, uvedlo 4,6 % (11) žáků. Podle několika žáků, se rodiče zajímají normálně o to, co dělají na internetu 44,4 % (107). Podle 33,2 % (80) žáků, se jejich rodiče zajímají málo. A 17,8 % (43) uvedlo, že se jejich rodiče vůbec nezajímají o jejich aktivity na internetu.

Graf 5 – Zájem rodičů o aktivity svých dětí v online prostoru

6.6 Výsledek hypotézy

„Dívky mají větší sklon k rizikovému chování v online prostoru než chlapci“

Nulová hypotéza H_0 :

Dívky mají stejný sklon k rizikovému chování v online prostoru jako chlapci.

Alternativní hypotéza H_A :

Dívky mají větší sklon k rizikovému chování v online prostoru než chlapci.

Pohlaví	Na sociálních sítích sdílím svou adresu, jméno, telefonní číslo					celkem
	zcela souhlasím	souhlasím	nemůžu se rozhodnout	nesouhlasím	zcela nesouhlasím	
Dívka	1 0,8 %	4 3,1 %	6 4,7 %	47 36,4 %	71 55,0 %	129
Chlapec	1 0,9 %	2 1,8 %	7 6,3 %	29 25,9 %	73 65,2 %	112
Celkem	2	6	13	76	144	241

Tabulka 5 – sdílení svých údajů na internetu v závislosti na pohlaví %

Na sociálních sítích sdílím svou adresu, jméno, telefonní číslo. Zcela souhlasím uvedlo 0,8 % dívek a 0,9 % chlapců, souhlasím uvedlo 3,1 % dívek a 1,8 % chlapců, 4,7 % dívek a 6,3 % chlapců se nemohlo rozhodnout, nesouhlasím uvedlo 36,4 % dívek a 25,9 % chlapců, zcela nesouhlasím uvedlo 55,0 % dívek a 65,2 % chlapců. Kritická hodnota pro hladinu významnosti $\alpha = 0,05$ a stupně volnosti $f = 4$ jsou určeny podle statistických tabulek $\chi^2_{0,05}(4) = 9,49$.

Výsledek: $5,03 < 9,49$ **Nezamítám nulovou hypotézu**

Dívky mají stejný sklon k rizikovému chování v online prostoru jako chlapci.

7 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Výzkumného šetření se zúčastnilo 241 žáků 2. stupňů vybraných základních škol ve Zlínském kraji. Věkové rozmezí respondentů bylo od 11 do 15 let. Výzkumný soubor byl získáván na základě dostupného výběru, po předchozí domluvě s vedením daných škol a jejich metodiky prevence.

Hlavním cíle diplomové práce bylo zjistit, zda se žáci druhého stupně základních škol chovají rizikově v online prostoru. Na základě toho byly stanoveny dílčí cíle zaměřené na setkávání se s rizikovou situací, sextingem a kyberšikanou v online prostoru, dále na komunikaci s neznámými lidmi, rodičovskou kontrolu a rozdíly v rizikovém chování online v závislosti na pohlaví.

První výzkumná otázka **S jakou četností se žáci druhého stupně základních škol setkali s rizikovou situací v online prostoru?** byla rozložena do tří položek v dotazníku. Položky zjišťovaly, zdali se žáci na internetu někdy setkali s něčím, co je obtěžovalo či rozhodilo a komu se popřípadě svěřili. Více jak polovina žáků uvedla, že se s ničím takovým na internetu nesečkali. Pozitivním zjištěním je, že žáci, kteří zažili nepříjemnou situaci na internetu, se s takovou situací setkali jen párkrát a není to běžnou situací. Když se jim něco přihodilo, tak si zablokovaly zprávy od osoby, která je na internetu obtěžovala nebo zavřeli okno prohlížeče. Žáci o této negativní zkušenosti nejčastěji mluvili s kamarády a rodiči, žádný z žáků se však nesvědčil učitel.

Podle výzkumu EU-Kids Online (2018) respondenti také nejčastěji mluvili o negativních zkušenostech s kamarády a s rodiči. A jejich nejčastější reakce byla, že zavřeli okno prohlížeče a zablokovali zprávy od osoby, která je obtěžovala (Bedrošová et al., 2018).

Na základě zjištění lze konstatovat, že četnost, s jakou se žáci druhého stupně základních škol setkali s nepříjemnou situací v online prostoru, je tato četnost spíše ojedinělá.

K druhé výzkumné otázce **Setkávají se žáci druhého stupně základních škol s kyberšikanou?** se vztahovaly čtyři položky v dotazníku. Položky se zaměřovaly na online agresí a kyberšikanu. Podle výsledků výzkumu se zjistilo, že skoro polovina žáků se s žádnou agresí a šikanou nesečkala. Ti žáci, kteří byli obětí šikany a agrese, se nejčastěji setkali s šikanou tváří v tvář, o něco méně žáků se setkala s šikanou prostřednictvím mobilního telefonu, počítače nebo jiného zařízení. Co se týče online agrese a kyberšikany, se žáci nejčastěji potýkali s nepříjemnými zprávami. Necelá polovina žáků, která byla obětí online agrese a kyberšikany, nebyla z této situace rozhozena. Někteří žáci, však ze situace

byli trochu rozhozeni. Dalším zjištěním bylo, že více jak polovina žáků se k nikomu nechovala hnusně/nepříjemně, jak tváří v tvář, tak online. Žáci, kteří byli aktéři agrese a šikany, útočili ve větší míře tváří v tvář.

I v tomto případě, se výsledky shodovaly s výsledky EU-Kids Online (2018). Respondenti byli častěji obětí agrese a šikany tváří v tvář. Respondenti, kteří byli obětí online agrese, se nejčastěji setkali s hnusnými a nepříjemnými zprávami od útočnicka. Malé procento respondentů uvedlo, že na někoho sami útočili (Bedrošová et al., 2018).

Podle výsledků lze konstatovat, že u žáků ve větší míře převládá „tradiční šikana“ tváří v tvář nad online agresí a kyberšikanou.

Třetí výzkumná otázka **Setkávají se žáci druhého stupně základních škol se sextingem?** byla rozložena do čtyř položek v dotazníku. Položky zjišťovaly, zda mají žáci zkušenost jako příjemci a jako odesílatelé těchto intimních zpráv. Zjistilo se, že převážná část žáků nedostala nikdy zprávu se sexuálním obsahem. Žáci, po kterých někdo vyžadoval intimní materiály, se s touto situací setkali jen párkrát. Příjemným zjištěním bylo, že pouze 4 žáci poslali zprávu se sexuálním obsahem, což je na celkový počet 241 žáků dobrý výsledek. Další položka lehce směřovala do problematiky kybergroomingu, jelikož zjišťovala, zdali by žáci poslali svou intimní fotografii neznámé osobě, pokud by jim za to něco slíbila (např. telefon, peníze). Zjistilo se, že skoro všichni žáci by takovou věc neudělali, z toho 5 žáků se nevyjádřilo a 3 žáci by možná poslali intimní fotografii za dárek.

Ve výzkumu Nebezpečí elektronické komunikace II (Krejčí a Kopecký, 2010), který byl realizován se stejně věkovou skupinou, bylo zjištěno, že 10,4 % dětí někdy odeslalo intimní zprávu. Stejný výsledek (10 %) měl i výzkum EU-Kids Online (2018), kdežto podle výsledků tohoto výzkumu odeslalo pouze 0,8 % žáků intimní zprávu. Výsledky EU-Kids Online (2018) dále ukazují, že není rozdíl mezi chlapci a dívky v posílání ani v přijímání intimních zpráv (Bedrošová et al., 2018).

Lze konstatovat, že žáci se setkávají se sextingem v malé míře, což je pozitivním zjištěním, jelikož se tak mohou vyhnout nepříjemným dopadům, které sexting často doprovází (viz podkapitola 1.3 Rizika spojená se sextingem).

Výzkumná otázka čtyři **Komunikují žáci druhého stupně základních škol na sociálních sítích s lidmi, které osobně neznají?** obsahovala tři položky. Nejprve položky zjišťovaly, zda žáci komunikují s neznámými lidmi na internetu a následně zjišťovaly, zda se s neznámou osobou z internetu setkali osobně. S neznámými lidmi na internetu komunikuje

větší polovina dotazovaných žáků. Zásadním zjištěním výzkumu bylo, že 21,1 % žáků se osobně setkalo s osobou, kterou nejdříve poznali přes internet, což je znepokojivý výsledek. Z toho polovina žáků byla na schůzce ráda a ostatní byli trochu rozhozeni nebo nebyli rozhozeni ani rádi.

Bylo zjištěno, že 59 % žáků komunikuje s neznámými lidmi na internetu, což je o 10 % více než ukazují výsledky EU-Kids Online (2018). Dále bylo zjištěno, že 21 % žáků se setkalo s neznámou osobou z internetu osobně, což jsou podobné výsledky (23 %) jako u výzkumu EU-Kids Online (Bedrošová et al., 2018). Autoři Szotkowski, Kopecký a Krejčí (2013) upozorňují, že komunikace s neznámou osobou v online prostředí nemusí být pro dítě nevyhnutelně nebezpečná a bude pokaždé směřovat k sexuálnímu zneužití. Pokud však dítě na kybergroomera narazí hrozí mu velké nebezpečí.

Podle výsledků lze konstatovat, že žáci ve větší míře komunikují s neznámými lidmi na internetu a dokonce se někteří z nich s neznámými lidmi setkali osobně. Bohužel, žádná položka v dotazníku nezjišťovala, zda se žáci setkali s osobou, která byla v jejich věku nebo se jednalo o dospělou osobu.

K páté výzkumné otázce **Komunikují žáci druhého stupně základních škol s rodiči o jejich činnostech v online prostoru?** se vztahovaly tři položky v dotazníku. Položky zjišťovaly, zda se rodiče žáků zajímají o to, co dělají jejich děti na internetu, pohledem žáků. Zjistilo se, že 31,3 % rodičů, mluví se svými dětmi o tom, co dělají na internetu. Dále je rodiče poučili o tom, jak bezpečně používat internet. Podle 44,4 % žáků, se jejich rodiče o jejich aktivity na internetu zajímají normálně a o něco méně žáků uvedlo, že se jejich rodiče moc nezajímají.

Podle výzkumu Rodič a rodičovství v digitální éře (2018), 82 % rodičů má přehled o tom, co jejich děti na internetu vyhledávají. Dále bylo zjištěno, že 76 % rodičů mluvilo se svými dětmi o tom, s jakým nebezpečím se mohou na internetu setkat.

Lze konstatovat, že rodiče zvolili jako nejčastější formu prevence komunikaci se svými dětmi o tom, jaká rizika se vyskytují na internetu. Z pohledu žáků se rodiče o jejich činnosti zajímají normálně.

Na základě šesté výzkumné otázky **Vyskytuje se rizikové chování v online prostoru častěji u dívek či chlapců?** byla stanovena věcná hypotéza. Hypotéza H1 ověřovala, zda mají dívky větší sklon k rizikovému chování v online prostoru než chlapci. Stanovená

hypotéza byla testována pomocí testu dobré shody chí-kvadrát. Zjistilo se, že dívky mají stejný sklon k rizikovému chování v online prostoru jako chlapci.

Podle výsledků, lze konstatovat, že dívky i chlapci se chovají v online prostředí stejně, a nejsou zde značné rozdíly v rizikovém chování v online prostředí.

ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývala problematikou rizikového chování v online prostoru u žáků druhého stupně základních škol. Hlavním cílem této práce bylo zjistit, zda se žáci druhého stupně základních škol chovají rizikově v online prostoru. Práce se skládá z teoretické a praktické části. První kapitola teoretické části definovala pojem sexting, popisovala aktéry a jejich motivaci k provozování sextingu, představila rizika, které sexting přináší a také právní rámec sextingu. V druhé kapitole byl vymezen pojem kyberšikana, aktéři kyberšikany a jejich motivace, dále rizika a dopady, které jsou spojeny s kyberšikanou, a rovněž byl popsán právní rámec kyberšikany. Třetí kapitola se zaměřovala na seznamování dětí v online prostoru s cizími lidmi a na největší riziko, které při takovém seznamování hrozí – tzv. kybergrooming. Dále byly popsány znaky, pachatelé a oběti kybergroomingu. Poslední kapitola teoretické části se věnovala možnostem prevence sextingu, kyberšikany a kybergroomingu, a to ze strany rodičů a školy.

Praktická část se zabývala již samotným výzkumem. V první části byla vysvětlena metodologie výzkumu a následně byl definován výzkumný problém. S ohledem na kvantitativní pojetí výzkumného problému byly stanoveny výzkumné cíle, otázky a hypotéza. Výzkumný soubor představovali žáci 2. stupně základních škol navštěvující 6. – 9. třídu. Celkový počet žáků byl 241. Data byla získána prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazník byl rozdělen do 5 oblastí: online rizika, online agrese a kyberšikana, sexting, setkávání se s neznámými lidmi, kontrola rodičů. Následně proběhla analýza a zpracování dat. V kapitole, která se zabývala analýzou dat, se postupovalo podle jednotlivých oblastí, a nakonec pomocí testu dobré shody chí-kvadrát, byla ověřena hypotéza. Výsledky byly zpracovány do grafů a tabulek a okomentovány. Poslední část praktické části obsahuje interpretaci získaných dat, odpovědi na výzkumné otázky a srovnání dat s již provedenými českými výzkumy.

Z výsledku práce vyplývá, že žáci druhého stupně základních škol se v online prostoru chovají obezřetně. Na základě hypotézy bylo zjištěno, že dívky se chovají stejně rizikově v online prostoru jako chlapci. Zkušenosti žáků s online riziky jsou spíše ojedinělé. Co se týče sextingu, tak žáci se s tímto jevem setkávají minimálně. Příjemným zjištěním bylo, že pouze 4 žáci poslali své intimní fotografie, což je z celkového počtu 241 žáků dobrý výsledek. Dále bylo zjištěno, že u žáků převládá tradiční šikana nad kyberšikanou. Podle odpovědí žáků rodiče jako nejčastější formu prevence volí komunikaci s dětmi o tom, jakým rizikům mohou na internetu čelit. Z pohledu žáků se rodiče o jejich činnosti zajímají

normálně. Ve výzkumu však bylo zjištěno, že více než polovina žáků komunikuje s neznámými lidmi na internetu. Znepokojivým zjištěním bylo, že 51 žáků se sešlo s osobou, kterou nejdříve poznali prostřednictvím internetu. Limitem dotazníku v tomto případě bylo, že do něj nebyla zařazena položka, která by se žáků doptala, zda se sešli s dospělou osobou nebo s vrstevníkem. Bylo by vhodné, aby se školy zaměřily na prevenci převážně v této oblasti, tedy zvyšovat osvětu o tom, jaká rizika může pro žáky znamenat schůzka s cizí osobou.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ČERNÁ, Alena; DĚDKOVÁ, Lenka; MACHÁČKOVÁ, Hana; ŠEVČÍKOVÁ, Anna a ŠMAHEL, David, 2013. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Psyché. Praha: Grada. ISBN 9788021063747.
2. ECKERTOVÁ, Lenka a DOČEKAL, Daniel, 2013. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press. ISBN 9788025138045.
3. HINDUJA, Sameer a PATCHIN, Justin W., 2012. *School climate 2.0: preventing cyberbullying and sexting one classroom at a time*. Thousand Oaks: Corwin, a SAGE Company. ISBN 9781412997836.
4. HOLLÁ, Katarína, 2010. *Elektronické šikanovanie: nová forma agresie*. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-89256-58-7.
5. HOLLÁ, Katarína, 2013. *Kyberšikana*. Bratislava: Iris. ISBN 9788081530111.
6. HOLLÁ, Katarína, 2016. *Sexting a kyberšikana*. Bratislava: Iris. ISBN 9788081530616.
7. HULANOVÁ, Lenka, 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton. ISBN 9788073875459.
8. CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Pedagogika. Praha: Grada. ISBN 9788024753263.
9. KOLÁŘ, Michal, 2005. *Bolest šikanování*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 8073670143.
10. KOLÁŘ, Michal, 2011. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál. ISBN 9788073678715.
11. KOŽÍŠEK, Martin a PÍSECKÝ, Václav, 2016. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Praha: Grada Publishing. ISBN 9788024755953.
12. MARTÍNEK, Zdeněk, 2015. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Pedagogika. Praha: Grada. ISBN 9788024753096.
13. ROGERS, Vanessa, 2011. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál. ISBN 9788073679842.
14. SZOTKOWSKI, René; KOPECKÝ, Kamil a KREJČÍ, Veronika, 2013. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3911-2.

15. ŠEVČÍKOVÁ, Anna; BLINKA, Lukas; ČERNÁ, Alena; DĚDKOVÁ, Lenka; MACHÁČKOVÁ, Hana a ŠMAHEL, David, 2014. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada Publishing, a. s.. Psyché. ISBN 978-80-247-5010-1.
16. ŠMAHAJ, Jan, 2014. *Kyberšikana jako společenský problém*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 9788024442273.

Internetové zdroje

- BEDROŠOVÁ, Marie; HLAVOVÁ, Renata; MACHÁČKOVÁ, Hana; DĚDKOVÁ, Lenka a ŠMAHEL, David, 2018. *EU-KIDS ONLINE IV v České republice: České děti dospívající na internetu: Zpráva z výzkumu na základních a středních školách*. Brno: Masarykova univerzita. [online]. [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: https://irtis.muni.cz/media/3137006/eu_kids_online_report_2018_cz_main.pdf
- ČESKO, 2009. Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, 2009. In: *Sbírka zákonů České republiky*. [online]. 8.1. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=40&r=2009>
- EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EU. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU [online]. 2011 [cit. 2024-02-11]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0093>
- GORDON-MESSER, D., et al., 2012. *Sexting Among Young Adults*. In: *Journal of Adolescent Health*. 301 – 306 pp. [online]. [cit. 2024-01-04]. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2012.05.013>
- GROSS, Elisheva F., 2004. *Adolescent Internet use: What we expect, what teens report*. *Journal of Applied Developmental Psychology*. Volume 25, Issue 6, 633-649. [online]. [cit. 2024-02-23]. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2004.09.005>
- HINDUJA, Sameer a PATCHIN, Justin W., 2010. *Bullying, cyberbullying, and suicide*. *Arch Suicide Res*. 2010;14(3):206-221. DOI: 10.1080/13811118.2010.494133. PMID: 20658375. [online]. [cit. 2024-01-04]. Dostupné z: <https://eds.p.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=0&sid=cd0b2a86-9716-4556-b132-a7f655b48dbb%40redis&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT11ZHMtbGl2ZQ%3d%3d#AN=52444498&db=asn>

- INTERNETEM BEZPEČNĚ, 2018. *Sexting*. In: *INTERNETEM BEZPEČNĚ*. ISSN 2571-3736. [online]. [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/sexting/>
- JURKOVÁ, Kristýna, 2010. *Metodika k prevenci a řešení kyberšikany*. Pedagogicko-psychologická poradna Brno. [online]. [cit. 2024-03-06]. Dostupné z: <https://www.sosbites.cz/images/stories/Dokumenty/Kyber%C5%A1ikana.pdf>
- KOPECKÝ, Kamil, 2008. *Kybergrooming*. In: *Projekt E-Bezpečí*. [online]. [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevyspojene-s-online-komunikaci/kybergrooming/125-42>
- KOPECKÝ, Kamil, 2009. *Co je sexting*. In: *Projekt E-bezpečí*. © Centrum PRVoK PdF, Univerzita Palackého v Olomouci, 24.5. [online]. [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <http://www.ebezpeci.cz/index.php/temata/sexting/137-154>
- KOPECKÝ, Kamil, 2013. *Výzkumná zpráva: Nebezpečí internetové komunikace 4*. Olomouc. [online]. [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: http://www.e-bezpeci.cz/index.php/kestazeni/cat_view/27-vyzkumne-zpravy.
- KOPECKÝ, Kamil, 2022. *Případy vydírání dětí intimními fotkami přicházejí do poradny E-Bezpečí i týden před Vánocemi*. E-Bezpečí, roč. 7, č. 2. Olomouc: Univerzita Palackého, 2022. ISSN 2571-1679. [online]. [cit. 2023-12-05]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=3011>
- KOPECKÝ, Kamil, 2018. *Kdo jsou vlastně pachatelé kyberšikany?* E-Bezpečí, roč. 3, č. 2. Olomouc: Univerzita Palackého. ISSN 2571-1679. [online]. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1335>
- KOPECKÝ, Kamil a KOŽÍŠEK, Martin, 2015. *Fenomén sexting v teorii a praxi*. Skauting: dvouměsíčník pro skautskou výchovu. Roč. 53, č. 1, s. 4–7. [online]. [cit. 2024-01-09]. ISSN 1210-9827. Dostupné z: <https://casopisy.skaut.cz/skauting/678#p4>
- KOPECKÝ, Kamil a SZOTKOWSKI, René, 2017. *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru (výzkumná zpráva)*. In: *Projekt E-bezpečí* © Centrum PRVoK PdF, Univerzita Palackého v Olomouci, O2 Czech Republic [online]. [cit.

2024-01-20]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/96-sexting-a-rizikove-seznamovani-2017/file>

- KOPECKÝ, Kamil a SZOTKOWSKI, René, 2018a. *Kybergrooming a sextortion (průvodce studiem)*. In: *Projekt E-Bezpečí*. Univerzita Palackého v Olomouci. [online]. [cit. 2024-03-01]. Dostupné z: https://www.pdf.upol.cz/fileadmin/userdata/PdF/VaV/2018/odborne_seminare/E-Bezpeci_-_Kybergrooming_a_sextortion.pdf
- KOPECKÝ, Kamil a SZOTKOWSKI, René, 2018b. *Rodič a rodičovství v digitální éře. Rizikové chování rodičů v online prostředí ve vztahu k dětem*. In: *Projekt E-Bezpečí*. Univerzita Palackého v Olomouci. [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/107-rodic-a-rodicovstvi-v-digitalni-ere-2018/file>
- KOPECKÝ, Kamil a SZOTKOWSKI, René, 2019. *Sexting a právo*. E-Bezpečí, roč. 4, č. 2, s. 62-65. Olomouc: Univerzita Palackého. ISSN 2571-1679. [online]. [cit. 2024-01-10] Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevyspojene-s-online-komunikaci/sexting/1681-sexting-a-pravo>
- KOPECKÝ, Kamil; SZOTKOWSKI, René a GIBADULIN, Denis, 2013. *Kyberšikana, sexting a rizikové seznamování českých dětí v prostředí internetu*. Komenský, č. 2, roč. 139. ISSN 0323-0449. [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/270577523_Kybersikana_sexting_a_rizikove_seznamovani_ceskych_deti_v_prostredi_internetu
- KOPECKÝ, Kamil; SZOTKOWSKI, René a KREJČÍ, Veronika, 2015. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. Olomouc. [online]. [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/75-rizikove-chovani-ceskych-a-slovenskych-deti-v-prostredi-internetu-2015-monografie/file>
- KREJČÍ, Veronika a KOPECKÝ, Kamil, 2010. *Nebezpečí elektronické komunikace II. Zpráva z výzkumného šetření*. In: E-Bezpečí. Olomouc. [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/2-nebezpeci-elektronicke-komunikace-2-2010-2011/file>

- MADIGAN, Sheri a TEMPLE, Jeff, 2018. *One in seven teens are 'sexting,' says new research*. In: *The Conversations* [online]. 26. 2. [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://theconversation.com/one-in-seven-teens-are-sexting-says-new-research-92170>
- MADIGAN, Sheri a MORI, Camille, 2023. *Protecting kids online: A guide for parents on conversation about 'sextortion'*. In: *The Conversations* [online]. 1. 12. [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://theconversation.com/protecting-kids-online-a-guide-for-parents-on-conversations-about-sextortion-218883>
- POLICIE ČR, 2022. *Nebezpečí spojená se sextingem*. [online]. 17. 8. ©2024 Policie ČR. [cit. 2024-02-13]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nebezpeci-spojena-se-sextingem.aspx>
- PRICE, M a DALGLEISH, J., 2010. *Experiences, impacts and coping strategies as described by Australian young people*. *Youth Studies Australia*, 29(2). ISSN 10382569. [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: <https://eds.p.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=0d22cf50-3b18-4a93-9e4f-e408a4299e67%40redis>
- SZOTKOWSKI, René; KOPECKÝ, Kamil a DOBEŠOVÁ, Pavla, 2020. *Sexting u českých dětí*. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5794-9. [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://doivup.upol.cz/pdfs/doi/9900/04/100.pdf>
- WOLAK, Janis; MITCHELL, Kimberly J. a FINKELHOR, David, 2003. *Escaping or Connecting? Characteristics of Youth Who Form Close Online Relationships*. *Journal of Adolescence*. Feb 26(1):105-119. ISSN: 0140-1971. [online]. [cit. 2024-02-27]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0140-1971\(02\)00114-8](https://doi.org/10.1016/S0140-1971(02)00114-8)
- WOLAK, Janis a FINKELHOR, David, 2011. *Sexting: A Typology*. Durham, NH: Crimes against Children Research Center. [online]. [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: <https://scholars.unh.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1047&context=ccrc>
- ZORMANOVÁ, Lucie, 2022. *Kybergrooming*. Metodický portál: Články. [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/22970/KYBERGROOMING.html>
- ZVĚŘINA, Jaroslav, 2017. *Sexuolog Jaroslav Zvěřina: Ochrana dětí zavání někdy hysterií*. In: *Novinky.cz* [online]. 6.5. [cit. 2024-02-17]. Dostupné z:

<https://www.novinky.cz/clanek/zena-vztahy-a-sex-sexuolog-jaroslav-zverina-ochrana-deti-zavani-nekdy-hysterii-40032003>

- ZWANENBERG, Hayley van, 2019. *The dangers of sexting*. In: *Priory Group* [online]. [Cit. 2023-12-12]. Dostupné z: <https://www.priorygroup.com/blog/how-to-talk-to-your-child-about-the-dangers-of-sexting>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

%	Procento
Atd.	A tak dále
Č.	Číslo
EUKO	EU-Kids Online
H	Hypotéza
H ₀	Nulová hypotéza
H _A	Alternativní hypotéza
ICT	Informační a komunikační technologie
Např.	Například
S.	Strana
Tzv.	Takzvaně

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1 – Nepříjemné situace na internetu.....</i>	<i>49</i>
<i>Graf 2 – S kým mluví žáci o nepříjemných zážitcích z online prostoru.....</i>	<i>50</i>
<i>Graf 3 – Zprávy se sexuálním obsahem.....</i>	<i>53</i>
<i>Graf 4 – Setkání se tváří v tvář s neznámým člověkem z internetu.....</i>	<i>54</i>
<i>Graf 5 – Zájem rodičů o aktivity svých dětí v online prostoru.....</i>	<i>56</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 – Rozdělení respondentů podle tříd a pohlaví (vlastní výzkum, 2024).....</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka 2 – Oblasti a položky dotazníku EUKO IV (Bedrošová et al., 2018).....</i>	<i>48</i>
<i>Tabulka 3 – Reakce na nepříjemnou situaci (vlastní výzkum, 2024).....</i>	<i>51</i>
<i>Tabulka 4 – Pocity žáků při osobním setkání s někým, koho nejdříve poznali na internetu (vlastní výzkum, 2024).....</i>	<i>55</i>
<i>Tabulka 5 – sdílení svých údajů na internetu v závislosti na pohlaví %.....</i>	<i>57</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Jmenuji se Sára Regináčová a jsem studentkou sociální pedagogiky na FHS UTB ve Zlíně. Chtěla bych Tě poprosit o pravdivé vyplnění dotazníku. Výsledky dotazníku budou využity převážně pro mou diplomovou práci, která se zabývá rizikovým chováním v online prostoru. Ujišťuji Tě, že dotazník je zcela anonymní a žádná odpověď není špatná nebo správná. Dotazník Ti zabere okolo 10–15 minut. Tvou zvolenou odpověď zakroužkuj nebo podtrhni. Nemusíš se bát, otázky nejsou těžké. Předem děkuji za Tvou ochotu a spolupráci.

1. Jaké je tvoje pohlaví?

- a) dívka
- b) chlapec
- c) jiné

2. Chodíš do:

- a) 6. třídy
- b) 7. třídy
- c) 8. třídy
- d) 9. třídy

3. Stalo se ti někdy v POSLEDNÍM ROCE na internetu něco, co tě obtěžovalo nebo tě nějakým způsobem rozhodilo (cítil/a jsi se potom rozhozeně, nepříjemně, vystrašeně, nebo sis říkal/a, že bys to raději neviděl/a)?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

4. Pokud jsi uvedl/a, že se ti někdy v posledním roce na internetu stalo něco, co tě obtěžovalo nebo tě nějakým způsobem rozhodilo. Jak často se to v POSLEDNÍM ROCE stalo?

- a) každý den nebo skoro každý den
- b) alespoň jednou týdně
- c) alespoň jednou měsíčně
- d) jen párkrát
- e) nikdy

5. Když se naposledy na internetu stalo něco, co tě obtěžovalo nebo rozhodilo, mluvil/a jsi o tom s některým z těchto lidí? (můžeš vybrat více odpovědí)

- a) s kamarádem ve stejném věku
- b) s matkou nebo otcem

- c) s nikým
- d) s bratrem nebo sestrou
- e) s někým jiným
- f) s jiným dospělým
- g) s učitelem nebo učitelkou
- h) s někým, jehož práce je pomáhat dětem
- i) nic se mi nestalo

6. Když se naposledy na internetu stalo něco, co tě obtěžovalo nebo rozhodilo, udělal/a jsi potom některou z následujících věcí?

- a) zavřel/a jsem okno prohlížeče
- b) zablokoval/a jsem zprávy od té osoby
- c) vymazal/a jsem zprávy od té osoby
- d) změnil/a jsem si nastavení soukromí a kontaktů
- e) nahlásil/a jsem problém online
- f) na chvíli jsem přestal/a používat internet
- g) nic se mi nestalo

7. Choval se k tobě někdo v posledním roce takto hnusně nebo nepříjemně?

- a) osobně, tváří v tvář
- b) prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na PC nebo tabletu
- c) jiný způsob
- d) nechoval se ke mně nikdo hnusně

8. Stala se ti v posledním roce některá z následujících věcí?

- a) dostal/a jsem hnusné a nepříjemné zprávy
- b) jiné ošklivé nebo nepříjemné věci
- c) někdo mi na internetu vyhrožoval
- d) někdo zveřejňoval nebo o mně šířil hnusné a nepříjemné zprávy
- e) byl/a jsem vyloučen/a ze skupiny nebo aktivity na internetu
- f) byl/a jsem donucen/a udělat něco, co jsem nechtěl/a
- g) nic se mi nestalo

9. Teď si prosím vzpomeň na to, když s tebou někdo naposledy na internetu zacházel takovým hnusným nebo nepříjemným způsobem. Jak jsi se přitom cítil/a?

- a) byl/a jsem hodně rozhozená/ý
- b) byl/a jsem dost rozhozená/ý
- c) byl/a jsem trochu rozhozená/ý
- d) nebyl/a jsem vůbec rozhozená/ý
- e) nic se mi nestalo

10. Choval/a ses ty někdy v posledním roce takto hnusně nebo nepříjemně k někomu jinému?

- a) osobně, tváří v tvář
- b) prostřednictvím mobilního telefonu, internetu, na PC nebo tabletu
- c) jiný způsob
- d) nechoval/a jsem se k nikomu hnusně

11. Dostal/a jsi někdy v posledním roce zprávu se sexuálním obsahem? Mohlo to být ve formě slov, obrázků nebo videí.

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

12. Jak často, pokud vůbec, po tobě v posledním roce někdo na internetu chtěl intimní informace o tobě (např. jak tvoje tělo vypadá bez oblečení nebo tvoje sexuální zážitky) nebo tvoje intimní fotky nebo videa.

- a) každý den nebo skoro každý den
- b) alespoň jednou týdně
- c) alespoň jednou měsíčně
- d) jen párkrát
- e) nikdy

13. Poslal/a nebo zveřejnil/a jsi někdy v posledním roce zprávu se sexuálním obsahem?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne

d) ne

14. Poslal/a bys svoji intimní fotografii neznámé osobě, pokud by ti slíbila např. dobití kreditu, dárek nebo peníze?

a) ano

b) spíše ano

c) nevím

d) spíše ne

e) ne

15. Byl/a jsi NĚKDY na internetu v kontaktu s někým, s kým jsi se předtím nepotkal/a tváří v tvář?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne

16. Potkal/a ses v POSLEDNÍM ROCE tváří v tvář s někým, s kým ses nejdříve seznámil/a na internetu?

a) ano

b) spíše ano

c) spíše ne

d) ne

17. První setkání tváří v tvář s někým, s kým jsi se nejdříve seznámil/a na internetu, může být fajn nebo může být nepříjemné a rozhodit tě. Když ses NAPOSLEDY takto s někým setkal/a, jak ses přitom cítil/a?

a) byl/a jsem hodně rozhozený/á

b) byl/a jsem dost rozhozený/á

c) byl/a jsem trochu rozhozený/á

d) nebyl/a jsem rád/a ani rozhozený/á

e) byl/a jsem rád/a

f) s nikým jsem se nesetkal/a

18. Dělalí tvoji rodiče občas nějakou z uvedených věcí? (můžeš vybrat více odpovědí)

a) mluví s tebou o tom, co děláš na internetu

b) jsou v tvé blízkosti, když používáš internet

c) povzbuzují tě, abys jsi sám/sama zkoumal/a a učil/a ses věcem na internetu

- d) sedí vedle tebe, když jsi na internetu
- e) dělají s tebou společné aktivity na internetu
- f) nedělají žádnou z uvedených věcí

19. Udělali tvoji rodiče jednu z uvedených věcí? (můžeš vybrat více odpovědí)

- a) vysvětlili mi, proč jsou některé webové stránky dobré nebo špatné
- b) pomohli mi, když jsem potřeboval/a něco složitějšího udělat nebo najít na internetu
- c) poučili mě, jak bezpečně používat internet
- d) poučili mě, jak se chovat k ostatním lidem na internetu
- e) mluvili se mnou o tom, co dělat, když by mě někdo obtěžoval na internetu
- f) pomohli mi, když mě někdo obtěžoval na internetu
- g) neudělali žádnou z uvedených věcí

20. Jak moc se tvoji rodiče zajímají o to, co děláš na internetu?

- a) zajímají se hodně
- b) zajímají se normálně
- c) zajímají se málo
- d) vůbec se nezajímají

21. Před tebou je 5 výroků, se kterými můžeš souhlasit nebo nesouhlasit. U každého zakroužkuj na stupnici 1 (zcela souhlasím) do 5 (zcela nesouhlasím) odpověď, která nejlépe vyjadřuje Tvůj názor.

1	2	3	4	5
Zcela souhlasím	souhlasím	Nemůžu se rozhodnout	nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

- Bavit se s neznámými lidmi na sociálních sítích je nebezpečné.....1 2 3 4 5
- Na sociálních sítích sdílím svou adresu, jméno, telefonní číslo.....1 2 3 4 5
- S novými přáteli na sociálních sítích si povídáme o sexuálních tématech1 2 3 4 5
- S novými přáteli komunikuji také pomocí webkamery.....1 2 3 4 5
- Sdílel/a jsem své intimní záběry přes webkameru.....1 2 3 4 5